

5

2007
ročník 59

40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

- 130 _____ **K evropské digitální knihovně/** Adolf Knoll
- 135 _____ **Poslední příležitost pro připojení knihovny k internetu/** Vít Richter
- 136 _____ **ZE ZAHRANIČÍ**
Systémové pojetí výchovy ke čtenářské gramotnosti v Nizozemsku/ Eva Křivá
- 139 _____ **ROZHOVOR**
s doc. PhDr. J. Kubičkem, CSc. předsedou SDRUK.
Sdružení knihoven ČR letos slaví 15 let svého založení
- 141 _____ **Trénování paměti v Městské knihovně Koprivnice/** Lucie Kazlepková
- 142 _____ **Regionální funkce knihoven 2007/** Ladislava Cukrová
- 143 _____ **MARKETING V KNIHOVNÁCH**
...a marketingový výzkum – 1/ Radka Johnová
- 146 _____ **Výsledky soutěže BIBLIOWEB 2007/** Aleš Brožek
- 146 _____ **Diskuse kolem projektu Google Book Search/** Jiří G. Růžička
- 147 _____ **První německá knihovna spolupracuje s Google/** Robert W. Smith
- 148 _____ **ZE ZAHRANIČÍ**
Malá exkurze do veřejných knihoven v Hamburku/ Ladislav Kurka
- 150 _____ **Mobilní knihovny – 9/** Martina Rottová
- 152 _____ **ČTENÁŘ ZVE NA VÝSTAVU**
- 155 _____ **Z KNIHOVEN...**
- 157 _____ **SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE**
- 158 _____ **ZE SVĚTA**
- 159 _____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY**
KNIHOVNICKÉ LITERATURY NK ČR
- 160 _____ **KNIHOVNY V TISKU**
- _____ **ZÁKLADNÍ KAMENY NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**
ANEB NÁROD SOBĚ II – 6/ Jaroslav Císař

NA OBÁLCE v letošním roce představujeme čtenáře pokaždé jinak

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Jana Čermáková
Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Redakce a inzerce: Legerova 61, 120 00 Praha 2,
tel.: 224 941 159, 224 941 976, l. 226, 264,
e-mail: ctenar@academia.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Bínová (předsedkyně),
Ing. Aleš Brožek, Ing. Jan Kaňka,
PhDr. Šárka Kašpárková, PhDr. Ladislav Kurka,
PhDr. Jan Meier, Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová,
Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Jan Pěta,
PaedDr. Vladislav Raška, PhDr. Vít Richter,
PhDr. Vladimíra Švorcová, PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá firma
ALL PRODUCTION, P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1.
Call centrum:

tel.: 234 092 851, fax: 234 092 813

e-mail: predplatne@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu

PNS a.s. – drobný prodej.

Podávání novinových zásilek povoleno

Ředitelstvím poštovní přepravy Praha

čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L.K. PERMANENT, s.r.o.,

P.O. BOX 4, 834 14 Bratislava 34,

tel.: 004217/444 537 11, fax: 004217/443 733 11

Cena jednoho čísla 60 Sk, roční předplatné 660 Sk,

cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 440 Kč

Časopis vychází s podporou dotace

z programu MK ČR Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit

publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 4. 5. 2007

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- The European Digital Library (*Adolf Knoll*) /130
- Last opportunity to get libraries on-line (*Vít Richter*) /135
- From abroad: Systematic reader literacy development plan in the Netherlands (*Eva Křivá*) /136
- Interview with Jaromír Kubiček, President of the Libraries Association, on the fifteenth anniversary of its establishment /139
- Memory training at the Koprivnice Town Library (*Lucie Kazlepková*) /141
- Regional library functions 2007 (*Ladislava Cukrová*) /142
- Marketing in libraries: ...and marketing research – 1 (*Radka Johnová*) /143
- Google Book Search debate (*Jiří G. Růžička*) /146
- First German library in collaboration with Google (*Robert W. Smith*) /147
- From abroad: A small tour of public libraries in Hamburg (*Ladislav Kurka*) /148
- Mobile libraries – 9 (*Martina Rottová*) /150
- Invitation to an exhibition: Unique items from the St Vitus treasures – Bohuslav Hasištejnský of Lobkovice, Jagellon-era poet (*Ivana Kyzourová*) /152
- From the libraries
- Regular features

AUS DEM INHALT

- Zu der europäischen Digitalbibliothek (*Adolf Knoll*) /130
- Letzte Angelegenheit für den Anschluß der Bibliothek zum Internet (*Vít Richter*) /135
- Aus dem Ausland: Systemauffassung der Erziehung von Lesern zur Kenntnis des Lesens und Schreibens in Holland (*Eva Křivá*) /136
- Gespräch mit dem Dozenten PhDr. Jaromír Kubiček, CSc, mit dem Vorsitzenden der Bibliotheksvereinigung zu fünfzehnten Jahrestag der Vereinigungsgründung /139
- Gedächtnistraining in der Stadtbibliothek in Koprivnice (*Lucie Kazlepková*) /141
- Regionalfunktion der Bibliotheken 2007 (*Ladislava Cukrová*) /142
- Marketing in Bibliotheken: ...und Marketingerforschung I (*Radka Johnová*) /143
- Diskussion um das Projekt Google Book Search (*Jiří G. Růžička*) /146
- Die erste deutsche Bibliothek arbeitet mit Google zusammen (*Robert W. Smith*) /147
- Aus dem Ausland: Kleine Exkursion in die öffentlichen Bibliotheken in Hamburg (*Ladislav Kurka*) /148
- Mobilbibliotheken – 9 (*Martina Rottová*) /150
- Zeitschrift Čtenář ladet zur Ausstellung ein: Unikate des Sant-Veits-Schatzes – Bohuslav Hasištejnský von Lobkowitz – Richter der jagelloner Zeit (*Ivana Kyzourová*) /152
- Aus dem Bibliotheken
- Regelmäßige Spalten

K EVROPSKÉ DIGITÁLNÍ KNIHOVNĚ

V březnu 2005 vydal Evropský parlament a Rada Evropy rozhodnutí č. 456/2005/EC o založení víceletého programu společenství k tomu, aby se digitální obsah v Evropě stal dostupnějším, užívanějším a využívanějším. Na to reagovala Evropská komise ve známém sdělení **i2010: Digitální knihovny** z 30. září 2005.

Cílem tohoto sdělení bylo zahájit diskusi o dostupnosti a ochraně informací v digitálním prostředí. Hovoří se o digitální knihovně jako prostředku, kterým lze zpřístupnit obrovské bohatství sbírek paměťových institucí, tj. knihoven, archivů a muzeí. Prvním předpokladem toho je digitalizace klasických sbírek, neboť prozatím se odhaduje, že v současné době je tímto způsobem zpracováno pouze něco mezi 1–2 % dokumentů v celé EU. Zajímavé také je, že tato evropská iniciativa přichází v téže době, kdy Google oznamuje digitalizaci velkých sbírek v USA a také ve Velké Británii a kdy si jak Evropa, tak Amerika začínají uvědomovat, že v této oblasti zásadně zaostaly za iniciativami některých asijských zemí.

Dalo by se diskutovat o řadě argumentů použitých v tomto sdělení; v jedné věci jsou však poněkud zavádějící, neboť v souvislosti s digitalizací se hovoří vždy o kamenných institucích a jejich sbírkách, aniž by byla vzata v úvahu nemalá práce, kterou již udělali jiní, jejichž problémem pravděpodobně je, že nejsou tak dobře organizováni. V tomto světě je třeba brát se značnou rezervou celkový absolutní počet svazků existujících v evropských knihovnách (udává se kolem 2 miliard 534 milionů svazků) jako množství, jež by bylo třeba digitalizovat společně s dalšími typy dokumentů v dalších institucích, jako jsou například sbírky audiovizuálních archivů. Dokument zcela správně hovoří o tom, že je třeba postupovat selektivně, nicméně neuvažuje reálně existující obrovskou proporcí duplicit v tomto absolutním počtu a nebere v úvahu ani skutečnost, že velké množství děl v jednotlivých národních kulturách je již digitalizováno, byť se o to nezasloužily paměťové instituce. Na webu existují volně dostupné celé kvalitní knihovny, zejména velkých národních literatur a významných autorů, a to zejména díky iniciativě různých společenství a jedinců, takže v oblasti digitalizace by se mělo spíše hovořit o prvních vydáních jednotlivých děl, resp. o významných edičních počinech. Tím se ono množství podstatně redukuje a naši pozornost to spíše odvede k významným pramenům faktografických informací, jako jsou noviny a časopisy a další typy periodických i neperiodických sborníků různých institucí.

Nicméně iniciativa Evropské komise, která dnes nese název Iniciativa digitální knihovny (Digital Library Initiative) a která je silně spojena s vizí evropské komisařky pro informační společnost a média paní Viviane Reding o vybudování Evropské digitální knihovny, vzbudila velký zájem členských zemí. Na výše uvedené sdělení navazovaly tzv. on-line konzultace, kde se každý mohl k danému tématu vyjádřit, což například Národní knihovna ČR učinila. Názory získané z těchto on-line konzultací byly vyhodnoceny a obecně lze říci, že jen posílily nutnost danou problematikou se velmi intenzivně zabývat.

1. SKUPINA PŘEDNÍCH EXPERTŮ NA DIGITÁLNÍ KNIHOVNY

Jednou z odpovědí Evropské komise bylo zřízení poradního týmu komisařky pro informační společnost a média, tzv. skupiny předních expertů na digitální knihovny (High Level Expert Group on Digital Libraries) dne 27. února 2006. Tento tým je složen z dvaceti odborníků z různých oblastí, které se týkají komunikace související s kulturním a vědeckým dědictvím. Jsou jmenováni sami za sebe, resp. za svou odbornost, a nezastupují své instituce. To vysvětluje, že členy jsou například i ředitel Internetového archi-

vu z USA nebo zástupce společnosti Google pro Evropu. Jsou tam vydavatelé, právníci, odborníci z různých komunikačních médií a asociací i paměťových institucí. Z knihoven jsou v současné době tři členové této skupiny, a to ředitelka Britské knihovny, předsedkyně Rady ředitelů evropských národních knihoven (CENL), jinak ředitelka Německé národní knihovny, a zástupce generálního ředitele Národní knihovny ČR.

Skupina expertů má v současné době tři pracovní skupiny: nejdále jsou práce v oblasti zpracování doporučení k problematice autorských práv; kromě toho existuje pracovní skupina pro vědecké dědictví a nově skupina pro indexaci obsahu na webu.

1/1. Autorská práva

V oblasti problematiky autorských práv je již k dispozici základní materiál, jehož konečná redakce byla schválena na jednání Přední skupiny expertů v dubnu 2007. Tato oblast je považována za zásadní, zejména v oblasti tzv. osiřelých děl (orphan works) a částečně i děl, která již nejsou na trhu (jsou rozebrána, tj. out-of-print works). V obou oblastech je nedořešená otázka autorských práv brzdou jejich lepší dostupnosti především díky digitalizaci. Osiřelá díla jsou ta, jejichž autory buď neznáme, nebo se jim nelze dopátrat, přesto však i zde autorská práva trvají z důvodu, že pravděpodobně ještě neuplynulo 70 let od smrti autorů, resp. autorů je tolik, že u všech to ani nelze zjistit. Tímto způsobem je blokováno přístupu k rozsáhlému digitálnímu obsahu vně velkých institucí: zatímco například v našem případě hovoříme o statisících zablokovaných stran, v Národní knihovně Španělska v Madridu se to týká asi čtyřiceti milionů stran digitalizovaných periodik, které nelze zpřístupnit v síti internet (jsou dostupné elektronicky jen lokálně).

V doporučení Evropské komise nelze čekat radikální změny legislativního rámce, spíše půjde o apel na členské státy, aby se zasadily o zlepšení tzv. rámcových podmínek (framework conditions) především v oblasti snadného vypořádávání autorských práv na základě hromadné licence (většinou platba za všechny instituce autorským organizacím prostřednictvím například národních knihoven) nebo v podstatném usnadnění elektronických plateb za přístup v příslušných systémech digitálních knihoven, které by pak celou věc s autorskými organizacemi na základě odvodu těchto plateb už vypořádaly samy. Jako pravděpodobnější řešení se jeví hromadná správa, která již v některých zemích funguje. V souvislosti s tím je také třeba si uvědomit, že držitel práv se může časem objevit a celá záležitost bude muset být ošetřena jinak.

2/2. Vědecké informace

Samostatné chápání vědeckého dědictví odráží rozdělení celé oblasti, pojednané Iniciativou digitální knihovny, na kulturní a vědecké dědictví, i když před časem bylo zmiňováno pouze kulturní dědictví, do kterého patřilo obé. Teď se začíná hovořit o vědeckém dědictví tímž způsobem, jako tomu bylo v roce 2005 o digitálních knihovnách ve sdělení **i2010: Digitální knihovny**, neboť Evropská komise publikovala 14. února 2007 **sdělení... o vědeckých informacích v digitálním věku: dostupnost, šíření a ochrana**.

Argumentem je, že přístup k výsledkům výzkumu hraje významnou roli v inovačních procesech a kvalitě výzkumu. V základě existuje rozdílný pohled na věc na straně výzkumných pracovníků, výzkumných organizací, poskytovatelů prostředků na výzkum a knihoven a na straně vydavatelů vědeckých publikací. Celou situaci nejlépe dokumentuje výňatek z výše uvedeného sdělení¹:

Hlavní argumenty výzkumných pracovníků, výzkumných organizací, poskytovatelů prostředků na výzkum a knihoven:

- Otevřený přístup může zvýšit dopad vědeckého výzkumu a inovací prostřednictvím lepší dostupnosti k výsledkům výzkumu a prostřednictvím jejich rychlého šíření.
- Internet by měl snížit cenu vědeckých publikací, ale ceny časopisů by se zvýšily. To má vliv na přístup k vědeckým informacím.
- Veřejné prostředky hradí výzkum, recenzování (prostřednictvím mzdy recenzentů) a nákup časopisů (prostřednictvím rozpočtů knihoven). Je přirozené, že veřejnost by měla požadovat lepší návratnost svých investic.

Hlavní argumenty vydavatelů:

- Problém přístupu neexistuje. Dostupnost vědeckých informací nebyla nikdy lepší, než teď.
- Publikování stojí peníze. Vydavatelé přidávají podstatnou hodnotu k výzkumnému procesu tím, že garantují kvalitu časopiseckých článků tou neefektivněji možnou cestou.
- Vydavatelský trh je vysoce kompetitivní a nevyžaduje veřejné intervence. Špatně pojatá intervence může vést k zhroutilí současného systému bez toho, aniž by byla nabídnuta jasná a životaschopná alternativa.

Zároveň s tímto problémem je správně zmiňována i problematika ochrany digitálních dat, a to zejména v oblasti dat získaných výzkumem. Ta často vznikají na jednotlivých výzkumných pracovištích a jejich životnost je mnohdy ohraničena dobou financování jednotlivých výzkumných projektů nebo programů. Z tohoto pohledu jsou v mnohem větší ohrožení než data, vztahující se ke kulturnímu dědictví, neboť jejich ochrana je do značné míry institucionalizována (národní knihovny). Uvedený problém neřeší ani archivace webu, neboť výzkumná data jsou v hlubších vrstvách, než jsou ty, které jsou nebo mohou být sklizeny v archivačních procesech.

1/3. Indexace

Smyslem toho, proč se hovoří o indexaci, je nedostupnost velkého množství dat z hlubších vrstev webu včetně různých archivů, které jsou na síti, nicméně jsou jen velmi ohraničeně dostupné, resp. nejsou dostupné vůbec, a zároveň neexistuje podrobnější nebo žádná informace o jejich obsahu. Iniciátorem této třetí pracovní skupiny je zástupce Google, neboť obecně by bylo rozumné, aby informace o informacích mohly být sklizeny a mohlo se v nich vyhledávat.

II. EVROPSKÁ KOMISE VERSUS ČLENSKÉ ZEMĚ

Diskuse, které proběhly na úrovni Vysoké skupiny expertů na digitální knihovny i na ostatních fórech (například v pracovní skupině Evropské komise pro zapojení dalších paměťových institucí do Evropské digitální knihovny) vyústily v **Doporučení komise z 24. srpna 2006 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o uchování digitálních záznamů**.

V tomto doporučení dochází poprvé oficiálně k vymezení teritorií, tj. dělby práce mezi komisí a členskými zeměmi. Až dosud totiž požadovaly členské státy na komisi to, co ona nikdy neslibovala, tedy především finanční prostředky na vlastní digitalizaci, kdežto komise od členských zemí očekávala, že začnou seriózně pracovat. Výsledkem těchto *nedorozumění* byla neaktivita nebo nedostatečná aktivita národních ministerstev, resp. vlád členských zemí, a určitý začarovaný kruh, kdy všichni o digitalizaci intenzivně hovořili, ale ta postupovala dál či nikoli pomalým tempem, jako kdyby se politicky nic nedělo. A tak členské státy vykazovaly jen to, co se v dané zemi v jednotlivých institucích za většího či menšího přispění státu stejně dělalo. Po určitou dobu si všichni včetně Evropské komise vytvářeli též prostřednictvím řady málo konkrétních iniciativ a projektů dojem, jak vše fantasticky pokračuje a že jediným problémem je zpřístupnění již existujícího obsahu na webu. V té době se nikde rozpočty na digitalizaci nezvýšily a již běžící digitalizační projekty byly dál v ohrožení. Posledním pokusem dostat do digitalizace evropské peníze byla ve své podstatě francouzská reakce na aktivity Google; za zástěrkou kulturní různorodosti Evropy a jejího ohrožení amerikanizací kultury byl vlastně jen boj o peníze na výrobu dat, případně francouzská snaha o vedoucí postavení v budování Evropské digitální knihovny.

Po vyjasnění, že digitalizaci musí financovat členské státy, zatímco Evropská komise se soustředí na financování tzv. evropské přidané hodnoty, lze říci, že se Národní knihovně Francie jako jediné v Evropě skutečně podařilo obdržet další zásadní národní finanční prostředky na zahájení tzv. masové digitalizace, která by ukrojila z oněch asi 98 % kulturního obsahu dosud čekajícího na digitalizaci.

Velkým vystřízlivěním byly i údaje, které vyplynuly z analýzy činnosti všech evropských národních knihoven v oblasti výzkumu a vývoje a nových komunikačních technologií, zpracované a publikované v roce 2006 v rámci projektu EU TEL-ME-MOR². Mimo jiné bylo zjištěno, že všechny evropské národní

knihovny dohromady digitalizovaly méně dokumentů (přibližně ekvivalent 83 milionů stran) než jediná Národní knihovna Korejské republiky v Soulu (93 milionů stran).

Jen pro srovnání můžeme dál uvést, že Národní knihovna Španělska v Madridu má k dispozici asi 41 milionů digitalizovaných stran převážně periodik, Národní knihovna Francie asi 25 milionů stran převážně starších monografií a periodik a Knihovna Kongresu USA ekvivalent asi 12 milionů v projektu American Memory. Národní knihovny Velké Británie, Rakouska a ČR se v uvedeném pořadí pohybují kolem tří milionů stran. Kromě ČR jde převážně o periodika. V oblasti digitalizovaných rukopisů našimi největšími partnery jsou pak národní knihovny Islandu a Srbska.

Ve výše uvedeném doporučení ze srpna 2006 žádá komise po členských zemích především, aby se zaměřily na aktivity v těchto třech oblastech:

Digitalizace obsahu

- Zprovozněním rozsáhlých digitalizačních pracovišť.
- Jasným vymezením toho, co již bylo digitalizováno, a kvantifikováním svých plánů do budoucna. To pomůže vyhnout se překryvům v plánech a zároveň přispěje k tvorbě sbírek s evropskou přidanou hodnotou.
- Povzbuzením partnerství kulturních institucí se soukromým sektorem.

On-line zpřístupnění

- Propagováním rozvoje Evropské digitální knihovny jako mnohojazyčného přístupového bodu k evropskému kulturnímu dědictví. To může být vykonáno například specifikováním podmínek pro grantové financování digitalizace v kulturních institucích.
- Věnováním se konkrétním řešením v oblasti autorských práv, například mechanismů, které zacházejí s osiřelými díly a díly rozebranými na trhu.

Ochrana digitálních dat

- Zavedením národních strategií a plánů pro dlouhodobou ochranu a zpřístupnění digitálních dokumentů.
- Adaptací legislativy tam, kde je to potřebné, aby bylo umožněno mnohonásobné kopírování a migrace dat pro ochranu dokumentů a zabýváním se otázkami ochrany webu a uložení digitálních dokumentů s cílem jejich dlouhodobé ochrany.

Všechny tyto otázky se nacházejí v uvedeném dokumentu rozpracovány mnohem podrobněji. Důležité je, že byly diskutovány na poradě rady ministrů EU pro výchovu, mládež a kulturu v listopadu 2006. Kompromisní výsledek se pak odráží v Závěrech Rady o digitalizaci a on-line zpřístupnění kulturního materiálu a ochraně digitálních dat, které byly publikovány 7. prosince 2006. V příloze je obsažen harmonogram prací na léta 2007–2009 jak pro členské státy, tak i pro Evropskou komisi, které náleží úkoly jako stimulace a sladění práce vedoucí k vybudování Evropské digitální knihovny, přispění k lepší koordinaci politik členských zemí v dané oblasti, zlepšení rámcových podmínek (například otázky autorských práv a další, viz výše) a vyhodnocování pokroku dosahovaného v jednotlivých členských zemích.

III. JAK DÁL V BUDOVÁNÍ EVROPSKÉ DIGITÁLNÍ KNIHOVNY?

V současné době se objevuje celá řada aktivit, které s budoucí Evropskou digitální knihovnou do značné míry souvisí, ale rozhodně jí nejsou.

Za prvé existuje Evropská knihovna TEL (The European Library – <http://theeuropeanlibrary.org>), do které je zapojeno 23 národních knihoven velkým množstvím elektronických zdrojů. Většinou jde o katalogy knihoven, v menší míře pak o digitální knihovny nebo i o webové nedatabázové prezentace menších projektů digitalizace, celkem je to 242 zdrojů. Evropská knihovna dnes je sofistikovaný portál typu naší české Jednotné informační brány; jako taková poskytuje především jednotnou vyhledávací službu v zapojených zdrojích, které jsou k ní většinou připojeny preferovaným komunikačním protokolem OAI-PMH (s profilem Dublin Core), který dovoluje vytvářet centrální index metadat, tudíž rychlý přístup.

Evropská knihovna TEL původně vznikla jako evropský projekt několika národních knihoven; další knihovny se k ní přihlásily buď spontánně, jako například Srbská národní knihovna v Bělehradě, nebo prostřednictvím návazných projektů EU. V této linii bylo připojeno devět národních knihoven nových

členských zemí (kromě Slovinska, které je původním členem) v rámci již ukončeného projektu TEL-ME-MOR, dalších devět knihoven starších členských zemí a Evropského hospodářského prostoru je připojováno v rámci běžícího projektu EDL (European Digital Library, což je velice zavádějící název, neboť o Evropskou digitální knihovnu nejde) a konečně se chystá také Bulharsko a Rumunsko v rámci nového projektu TELplus, jehož zahájení je očekáváno na jaře 2007. Díky speciálnímu partnerskému projektu EU se začlení i obě ruské národní knihovny a očekává se připojení i dalších členských knihoven CENL, tj. Konference ředitelů evropských národních knihoven. Zde máme na mysli především členské národní knihovny některých bývalých sovětských republik jako Moldavsko, Gruzie, Arménie nebo Ázerbájdžán. Navíc pravděpodobně dojde k financování projektu EDLnet, jehož cílem bude vytvořit organizační a technické prostředí nezbytné ke vzniku Evropské digitální knihovny.

Kromě těchto iniciativ se rozvíjejí projekty MICHAEL a MICHAEL+, jejichž základní službou je portál dovolující vyhledávat v popisech sbírek kulturních institucí, převážně muzeí. V podobě projektu MINERVA EC pokračuje i původní projekt MINERVA, což je ministerská síť, vytvořená na podporu digitalizace. Nejznámějším pojmem projektu MINERVA, kromě řady publikací, je tzv. NRG (National Representatives Group, tj. Skupina národních představitelů), vytvořená původně Evropskou komisí a několika členskými zeměmi. V současné době NRG ve své původní formě skončila a bude přetvořena v *Expertní skupinu členských zemí pro digitalizaci a ochranu digitálních dat*. Bude se skládat z dvoučlenných národních delegací členských zemí. Evropská unie by ráda viděla v této skupině zastoupení národních knihoven.

Aby byla situace ještě složitější, Francie ohlásila vznik evropské digitální knihovny pod názvem *Europeana*. Ve své podstatě jde však o přetvořenou známou digitální knihovnu *Gallica*, která nově umožní přístup i k dokumentům některých dalších knihoven díky protokolu OAI-PMH. K práci na knihovně *Europeana* řekly své ano i národní knihovny Maďarska a Portugalska. Vůbec v každém z výše uvedených projektů je vždy několik národních knihoven. To samozřejmě mnohonásobně mylí uživatele, o neevropských zájemcích ani nemluvě, neboť ti už se v situaci neorientují takřka vůbec především proto, že mimo Evropu je velmi často slyšet spíše o Francii díky její agresivní komunikační kampani, a ne už tolik o TEL.

Tato situace se jistě v brzké době vykrystalizuje. Prozatím platí to, že je více silných slov než skutečně digitalizovaných dokumentů – žádný z výše uvedených projektů, ať skloňovaly digitalizaci horem dolem (hlavně MINERVA a MICHAEL), neuhradil digitalizaci byť jedné strany libovolného dokumentu. A ani také nemohl; k tomu všichni začínají dospívat bohužel teprve teď. Obecně měla ministerstva v Evropě pocit, že pro podporu digitalizace hodně dělají, ale během mnoha let nechápala, že dělat znamená financovat, což nedávno Evropská komise jasně vyjádřila (viz výše). Myslím, že se tím ztratilo zbytečně hodně času a peněz. V tomto ohledu jsou podprogramy Ministerstva kultury ČR na zajištění digitalizace (VISK6 a VISK7 pro knihovny a ISO/B pro muzea) celoevropsky světlymi výjimkami, i když nám neumožňují nastartovat tolik žádanou masovou digitalizaci, která by se týkala běžnějších typů dokumentů a stála by mnohem více peněz, než je prozatím k dispozici.

V zemích, kde se digitalizace stala službou, nejen zlevnila, ale také zrychlila a vedla k pozitivním výsledkům. Příkladem mohou být Korea a v Evropě především Španělsko. Ale i tam platí, že bez finančních prostředků to zabezpečit nejde. Dobrým příkladem v ČR je digitalizace rukopisů a vzácných starých tisků. Ta vedla k otevření digitální knihovny Manuscriptorium, která se díky nastávajícímu evropskému projektu ENRICH hlásí o plnění role Evropské digitální knihovny rukopisů. Podporu v tomto úsilí naší národní knihovně vyjádřilo 25 institucí z různých zemí.

Myslím, že reálně celou situaci vystihli Španělé při organizaci národního dne o evropské digitální knihovně. Referáty zahrnou projekt Evropské digitální knihovny, velké národní iniciativy (Hispánská digitální knihovna, francouzská Gallica a české Manuscriptorium) a projekty TEL a MICHAEL. A to je asi okruh projektů, se kterým se počítá, přičemž národní iniciativy ukazují cesty hlubšího typu integrace ve speciálních oblastech, jejichž prohloubení bude Evropské digitální knihovně určitě velmi sloušet.

Na jaře nás čeká nejen nastartování již zmíněných nových souvisejících projektů EU v programu eContentplus (TELplus, EDLnet a ENRICH), ale též zasedání Řídící rady Evropské knihovny TEL (březen 2007) a Vysoké skupiny expertů pro oblast digitálních knihoven (duben 2007). Společně s očekávanými odpověďmi na první výzvu k podávání návrhů na projekty v 7. rámcovém programu EU dojde k dalšímu

upřesňování obrazu budoucí Evropské digitální knihovny. Ledacos se můžeme dovědět také na letošní sekci konference INFORUM o digitalizaci (květen 2007), neboť bude věnována právě významným světovým iniciativám budování velkých digitálních knihoven, a to nejen v Evropě, včetně pohledu Evropské komise a vize TEL, ale také v Číně a Koreji, zemích, které výrazně akcelerovaly digitalizaci, což se dosud v Evropě ani v Americe paměťovým institucím nepodařilo.

... Takže přese všechno stojíme stále na počátku. To si musíme uvědomovat, když o těchto věcech diskutujeme. Rád to přirovnávám k počátkům létání. Ještě nás každého příliš zajímá jak a co dělat místo toho, abychom si pouze koupili letenku a nechali se dopravit tam, kam potřebujeme, aniž by většina z nás znala byť základy aerodynamiky. Příští roky budou rozhodně zajímavé, protože se musí velmi mnoho věcí stát jak z pohledu objemu digitalizace, tak i dostupnosti vyrobených dat.

O D K A Z Y :

- 1 Communication from the Commission to the European parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on scientific information in the digital age: access, dissemination and preservation {SEC(2007)181}. Brussels, 14. 2. 2007, COM(2007) 56 final, 10 s., str. 4
- 2 Manžuch, Zinaida – Knoll, Adolf: Research Activities of the European National Libraries in the Domain of Cultural Heritage and ICT. 2006. 62 s. (http://telmemor.net/docs/D1.3_research_activities_report.pdf)

Poslední příležitost pro připojení knihovny k internetu

Všechny knihovny evidované podle knihovního zákona by měly nejpozději do 31. 12. 2007 poskytovat svým uživatelům veřejný přístup k internetu. Z toho také vyplývá, že každá knihovna musí být k internetu připojena. Pokud některá z knihoven nebude schopna tuto službu nabídnout, měla by být z evidence knihoven, kterou vede Ministerstvo kultury ČR, vyřazena. Není pochyb o tom, že nepřipojená knihovna může nadále poskytovat knihovnické služby, ale je také zřejmé, že její postavení může být podstatně zříženo. Ztratí nárok ucházet se o státní dotace, nebude mít přístup k podpůrným regionálním službám, které garantují krajské knihovny, se svým knihovním fondem bude muset nakládat jako s běžným majetkem včetně každoročních inventur a dostane se do velmi komplikované situace ve vztahu k autorskému zákonu, protože bude muset sama řešit úhradu odměn autorům za půjčování.

Projekt internetizace knihoven (PIK), který garantuje Ministerstvo informatiky ČR, umožňuje, aby každá knihovna získala bezplatnou internetovou přípojku včetně toho, že komunikační poplatky jsou jí hrazeny ze státního rozpočtu. Podle sdělení Ministerstva informatiky ČR mohou knihovny (či jejich provozovatelé) podat u příslušné krajské knihovny žádost o připojení k internetu **nejpozději do 31. 5. 2007**. V následujícím období do konce roku budou všechny žádosti postupně realizovány. PIK bude nadále pokračovat tak, že všem připojeným knihovnám zapojených (PIK) bu-

dou hrazeny komunikační poplatky ze státního rozpočtu, ale **skončí podpora připojování nových knihoven**. Pro knihovny v malých obcích je také výhodou to, že připojení knihovny lze využít i pro potřebu obecního úřadu. Předpokládá se, že v budoucnu budou knihovny sloužit jako přístupové body k informačním systémům veřejné správy v rámci vládního projektu Czech Point. Ministerstvo financí ČR připravuje projekt, který počítá s tím, že knihovny budou participovat na informační kampani spojené s přechodem České republiky na evropskou měnu EURO. Plánuje se také nákup licencí na elektronické informační zdroje (například báze Anopress TamTam a další), které budou volně k dispozici v knihovnách zapojených do PIK.

Všechny knihovny jsou v současné době připojovány rychlostí 2048/256 kbit/s pomocí vysokorychlostní přípojky ADSL. Pokud má knihovna zájem o vyšší rychlost, může si připlatit měsíčně 535,50 Kč za rychlost 3072/256 kbit/s nebo částku 1 059,10 Kč za rychlost 4096/512 kbit/s (ceny jsou uvedeny včetně DPH). Rychlost připojení se bude v příštích letech postupně zvyšovat. V případě, že v sídle knihovny není k dispozici potřebná infrastruktura, je přípojka realizovaná pomocí telefonní linky ISDN nebo je využito satelitní přípojky. Tím jsou připojovány i knihovny, které působí ve velmi odlehlých lokalitách. V současnosti je do PIK zapojeno více než 3500 knihoven. Připojení pomocí PIK není určeno jenom pro malé

knihovny, ale mohou ho využít i větší knihovny. Z tohoto důvodu doporučujeme, aby si i větší knihovny, které se doposud nezapojily do PIK, ověřily, jakou mají v současné době rychlost připojení a kolik za ni musí měsíčně platit. Možná, že by ušetřené prostředky mohly věnovat na nákup knih a další rozvoj svých služeb uživatelům.

Formulář pro podání žádosti je k dispozici na webové stránce Ministerstva informatiky: <http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=3078>. Vyplněné žádosti se zasílají průběžně příslušné krajské knihovně.

VÍT RICHTER
vit.richter@nkp.cz

ZE ZAHRANIČÍ

> EVA KRÍVÁ (eva.kriva@jpf.stu.cz)

Systémové pojetí výchovy ke čtenářské gramotnosti v Nizozemsku

S nástupem výpočetní techniky a zejména s možnostmi, které poskytuje internet, se stále více diferencují zájmy dětské populace. Není proto překvapivé, že ubývá dětských čtenářů. Je nutné si však uvědomit, že malá pozornost věnovaná četbě jde ruku v ruce s nedostatečně zvládnutou technikou čtení, pouze elementární slovní zásobou a následně i nedokonalou percepcí textu. Vyhledávání informací na internetu nenahradí četbu mnohastránkových knih, kdy je čtenář nucen soustředit svou pozornost po mnohem delší dobu, mít jistou dávku trpělivosti při čtení méně dynamických pasáží, naučit se chápat kontextové souvislosti informací relativně vzdálených, osvojit si řadu synonym pro jeden a tentýž jev. V konečném důsledku se nečtenářství negativně projeví v nedostatečně zvládnuté technice čtení včetně neschopnosti zachytit a pochopit podstatné informace v textu obsažené, a to bez ohledu na knižní či elektronickou podobu média.

Výsledky mezinárodních výzkumů dětské četby jsou pro naši zemi zvláště alarmující. Např. závěry Mezinárodního výzkumu čtenářské gramotnosti PIRLS 2001 (Progress in International Reading Literacy Study), jenž se ve 35 zemích zabýval čtenářskou gramotností žáků čtvrtých ročníků základních škol (tzn. desetiletých dětí) v oblasti čtení literárních textů i věcných textů sloužících k získávání a používání informací, poukázaly na řadu nedostatků. Zejména překvapivá je skutečnost, že oblíbené čtení je v České republice nejnižší ze všech 35

zúčastněných zemí. Čtení velmi baví pouze 45 % žáků, zatímco 23 % žáků čtení nebaví vůbec. Navíc 40 % desetiletých českých chlapců nečte nic. Dokonce 43 % desetiletých žáků nenavštěvuje knihovnu. Při bližším zkoumání zemí s nejlepšími výsledky (zejména Švédsko, Anglie a Nizozemsko) se na základě analýzy metodiky výuky dospělo k závěrům, že kvalitu výuky čtení pozitivně ovlivňují zejména tři faktory:

1. preference tichého čtení před čtením nahlas;
2. používání knih namísto pasáží z čítanek;
3. výběr knih používaných k výuce s přihlédnutím k přání žáků.

Fakta získaná na základních školách metodou dotazníkového šetření jsou velmi zajímavá, ale zůstává otázkou, zda dostatečně osvětlují všechny příčiny, které čtenářskou gramotnost ovlivňují. Proto se pokusme zmapovat situaci v Nizozemsku s přihlédnutím k sociálním i kulturním zvyklostem této země a s důrazem na provázanost vzájemných vztahů mezi školou, vydavatelskou politikou, rodinou i knihovnou.

Základní škola – Přestože se Holanďané velmi rádi hlásí k odkazu Jana Amose Komenského, je jejich pojetí základní školy tomu našemu značně vzdálené. I když existuje řada různých forem (např. státní školy, státní školy montessoriovského typu, církevní školy protestantské, katolické, ekumenické i islámské) s pestrými specifickými osnovami, musí žáci všech tříd na veškerých typech základních škol

několikrát ročně složit zkoušky z jednotného celostátního znalostního testu. Pouze na základě těchto výsledků jsou po ukončení základní školy bez přijímacích pohovorů přijímáni do škol vyššího typu.

Školní docházka je sice osmiletá, avšak děti navštěvují školu povinně již od čtyř let a končí ve dvanácti. Výchova a výuka v prvních dvou letech nám svou obsahovou náplní může připomínat mateřskou školku, ale protestantská strohost, pro holandské školství typická, je patrná jak z vnitřního vybavení, tak z nároků kladených na malé školáčky. Výuka probíhá od 9:45 do 15:30 s polední přestávkou, která trvá hodinu a půl. Pro nizozemské školství je typická absence jakýchkoli služeb, tzn. že neexistuje odpolední spánek, jídlo dětem zajišťují rodiče. Pokud žák bydlí blízko školy, zaběhne se najíst domů. Pokud ne, zůstává přes poledne ve školní družině a zkonzumuje svůj chléb, nejčastěji se sýrem, sušenkami nebo burákovým máslem a zapije ho šťávou z krabičky. O vybavení škol automaty na teplý čaj, mléko nebo kakao nemají pedagogové ani rodiče zájem. Po pátém roce, tj. ve druhé třídě, absolvují děti náročný několikahodinový celostátní test především na ověření slovní zásoby, logického myšlení a obecného přehledu, schopnosti delší koncentrace. Jestliže žák neuspěje, třídu si zopakuje a má možnost test po několika měsících opakovat. Děti, které jsou úspěšné, postupují do třetí třídy. Třetí třída, svým výukovým programem zaměřená především na základy čtení, psaní a počtů, zhruba odpovídá naší třídě první. Výrazně se liší kombinovanou formou klasifikace, která je slovní a navíc ještě analytická. Každý základní předmět je hodnocen ze čtyř aspektů, včetně chování, v němž je kladen velký důraz na schopnost týmové spolupráce.

Výuka čtení se realizuje na principu kombinace čtení slabičného a globálního (zejména u slov, která se jinak vyslovují a jinak píšou). Do výukového procesu jsou velmi zaangażováni rodiče. Většina matek je v domácnosti nebo pracuje na částečný pracovní úvazek a spolupracuje se školou jako dobrovolnice. Jejich činnost spočívá nejen v tom, že mají střídavě službu v předškolních třídách, o poledních přestávkách, ale také asistují nejmladším skupinám dětí v prvních ranních hodinách výuky vě-

novaných hlasitému čtení. Tato skutečnost žáky motivuje, na druhé straně mají rodiče možnost znalosti svých dětí posoudit. V okamžiku, kdy dítě zvládne elementární základy čtení, pedagog rodičům doporučí návštěvu dětského oddělení místní nebo městské knihovny vybavené speciálními knižními fondy pro malé čtenáře. Čtenářská gramotnost dětí je pedagogem posuzována a hodnocena pomocí osmistupňové škály. Předpokládá se, že po absolvování třetí třídy (cca sedm let) by měl žák zvládat čtení na čtvrté úrovni. Pokud čte mnohem lépe, např. čtení odpovídá úrovni sedm, navštěvuje hodiny čtení ve vyšších třídách. Proces výuky čtení je ukončen v šesté třídě (cca deset let), kdy dítě zvládá čtení na osmé úrovni.

Vydavatelská politika vychází vstříc požadavkům škol vyplývajícím z výukových programů čtení. Pro potřeby malých čtenářů ve věku 6–10 let je vydáváno velké množství knih splňujících jednotná kritéria. Tyto publikace v omyvatelných tvrdých deskách formátu A5, o rozsahu cca 50–60 stran, jsou bohatě ilustrované. Různorodý obsah je většinou poněkud didaktický a má etický náboj. Na zadní straně každé knihy je pro potřebu pedagogů, rodičů i knihovníků uvedena tabulka obsahující následující údaje:

Znalost (dovednost)	A–H
Úroveň čtení	1–8
Téma	neomezené

Znalost (dovednost/způsobnost) v hodnotách A až H se vztahuje k náročnosti textu z hlediska slovní zásoby. Obtížná nebo málo známá slova jsou v textu většinou graficky zdůrazněna, a to buď proloženo nebo většími typy písma.

Úroveň čtení žáka označená stupni 1–8 vyovídá o technice čtení především z hlediska rychlosti, plynulosti a pochopení textu, které se často na konci kapitol prověřuje dotazy a rodiče jsou o ní pedagogy průběžně informováni. Knihy označené nízkou úrovní mají větší typy písma i větší rádkování. Čím vyšší úroveň, tím je písmo menší, rádkování se zužuje a ilustrací ubývá.

Téma knihy odpovídá zájmům malých čte-

nářů. Velké pozornosti, stejně jako u nás, se těší náměty dobrodružné, ale také knihy o přátelech, zvířatech, přírodě apod.

Zvláštní pozornost je věnována knihám pro potřebu dyslektiků. Zde se přihlíží ke dvěma zásadám. Obsah a jeho zpracování musí odpovídat psychologii žáka příslušného věku. Z hlediska formální úpravy je kladen důraz na větší typ písma, větší řádkování, absenci těžkých slov a přitažlivou ilustraci.

Bohužel, nepodařilo se nám zjistit bližší informace o **autorech**, kteří literaturu určenou k výuce čtení píšou. Jejich role musí být, vzhledem k požadavkům na jednotlivé čtenářské úrovně a dovednosti, jistě náročná. Rovněž lze předpokládat, že účel, k němuž je tato dětská literatura tvořena, do jisté míry anulují umělecké aspirace. Avšak mimo knihy určené především k výuce čtení vychází v Nizozemsku pestrá škála kvalitní i méně kvalitní literatury pro děti a mládež do 16 let. V tomto směru se nizozemská produkce od české nikterak výrazně neliší.

Rodina, stejně jako celá holandská společnost, je tradiční a do značné míry konzervativní. Skutečnost, že 70 % Holanďanů bydlí v řadových domcích, předurčuje podobu mezilidských vztahů. I velká města jako Amsterdam nebo Utrecht jsou protkána enklávami „vesniček“, které se nenacházejí pouze v příměstských okrajových čtvrtích, ale prostupují městské jádro jako díry v ementálu. Součástí těchto miničtvrtí z řadových domečků s květinovými předzahrádkami vzdáleně připomínajících vesnickou zástavbu jižní Moravy, jsou hrací plochy pro děti, hřiště, často i vodní kanály a také základní škola. Žijí zde převážně rodiny s dětmi a matkami v domácnosti nebo pracujícími jen částečně, neboť podle údajů oficiálních statistik pracuje v Holandsku na plný úvazek pouze 13 % žen. Lze říci, že v rodinách s dětmi pracují především vysokoškolačky, a to na částečný, většinou poloviční úvazek na 12–25 hodin týdně. Běžná pracovní doba je od 9 do 17.30 hodin s polední přestávkou na svačinu. Stejně jako v Anglii se podává teplé jídlo pouze večer. Tato skutečnost umožňuje matkám angažovat se během dopoledne ve výchovném a výukovém školním procesu.

Otcové však nezůstávají pozadu a snaží se pro své děti organizovat sportovní kluby. Je běžné, že jeden nebo více rodičů založí ve třídě například fotbalovou jedenáctku, přes týden hrají na místním plácku a o sobotách pořádají utkání s mužstvy jiných tříd i jiných škol v okolních čtvrtích. Z pohledu českého občana se může zdát, že se zastavil čas v době Poláčkových *Bylo nás pět* nebo Bassovy *Klapzubovy jedenáctky*. K dokreslení koloritu lze ještě podotknout, že chaty a chalupy Holanďané nevládnou, trávení času v přírodě je z důvodů husté aglomerace omezené a nákupní centra nadnárodních společností nejsou samozřejmostí. K trávení volných chvil se podařilo masově uchytit pouze firmám MacDonalds a IKEA. Charakter mezilidských vztahů, organizace volného času a intenzivnější kontakty se školou vytvářejí příznivé prostředí pro čtenářské aktivity dětí včetně různých forem předčítání v rodinném kruhu.

Knihovny vybavené kvalitní výpočetní technikou a dostatečným počtem připojení k internetu zaměřují svou pozornost – vzhledem k mírnému poklesu dětských čtenářů – na obsahovou strukturu volně přístupného fondu. Dětská oddělení se snaží prohloubit spolupráci se školami v oblasti akvizice, využívání knižních fondů a také při realizaci výchovných a kulturních aktivit.

Zajímavá je spolupráce mezi knihovnicí a pedagogy vyučujícími čtení, zaměřená na začínající dětské čtenáře. Knihy pro tuto čtenářskou kategorii jsou umístěny na viditelném místě v samostatných regálech a jsou uspořádány podle úrovně čtení od 1 do 8. Například v dětském oddělení městské knihovny čtvrtě Amsterdam-Noord je signatura těchto dokumentů tvořena číslem označujícím úroveň čtení a ikonou symbolizující téma knihy (například pirátský symbol lebky a zkřížených hnatů pro dobrodružné knihy, smajlík pro knihy s komickým nábojem apod.).

Klasická dětská literatura je členěna podle věkových skupin a uvnitř jednotlivých oddílů tematicky. Signatura je tvořena velkým písmem, například P (Peuter – batole) pro 0–3 roky, K (Kleuter – předškolní věk) pro 3–6 let, A pro 6–9 let, B pro 9–12 let, C pro 12–16 let, a symbolickou ikonou. Speciální regál určený pro

dyslektiky má štítky barevně odlišné (červeně) s označením věkové skupiny a symbolem tématu.

Dalším příkladem spolupráce škol a knihoven jsou programy připravované podle přání pedagogů, avšak z iniciativy pracovníků příslušné knihovny nacházející se ve stejné lokalitě jako škola. Tematické programy podobající se knihovnicko-informačním lekcím a besedám nejsou pro českou knihovnickou veřejnost neznámou formou. Zdá se však, že nizozemské školy jsou v těchto aktivitách vstřícnější.

Skutečnost, že nizozemští žáci patří k nejvyšším čtenářům nejen v Evropě, ale i ve

světě, není nahodilým jevem, nýbrž výsledkem vynikajících organizačních schopností a pro Nizozemsko typické vysoké míry společenské solidarity, bez které je nemyslitelná jakákoli spolupráce. Pouze na základě ochoty spolupracovat je možné vytvořit fungující systém tvořený vzájemnými vztahy: škola – vydavatelská politika, škola – rodina, škola – knihovna.

Avšak i tento dokonale propojený systém by zůstal pouhou teoretickou abstrakcí, kdyby nebyla splněna základní podmínka, a tou je **čas a pozornost, které věnují rodiče v Nizozemsku svým dětem**.

ROZHOVOR

Sdružení knihoven České republiky letos slaví 15 let od svého založení

Rozhovor s doc. PhDr. JAROMÍREM KUBÍČKEM, CSc., předsedou SDRUK

V lednu tohoto roku byl na zasedání rady Sdružení knihoven České republiky (SDRUK) v Brně do čela sdružení opět zvolen doc. PhDr. Jaromír Kubíček, CSc., kterého jsme požádali o odpovědi na několik otázek.

› **Pane docente, mohl byste na tomto místě blíže představit SDRUK a přiblížit našim čtenářům jeho největší úspěchy za zmíněné období?**

Myslím, že o představování by jít nemuselo. Největší akcí jsou každoročně pořádané konference Knihovny současnosti, kterých se již účastnila snad většina profesionálních knihovníků. Dobře se rozvinula činnost sekcí – bibliografů, starotiskařů, pro regionální funkce nebo pro informační technologie. Jejich činnost je aktuální, zajímavá a není omezena jenom na členskou knihovnu.

SDRUK napomáhá při koordinaci činnosti našich největších a odborných knihoven. Byly doby, kdy instituce byly řízeny, v demokratické společnosti jsou však řízeny a řídí je ředitelé nebo jejich správní orgány. Srovnáte-li praxi s jinými obory, fungují asociace, sdružení, komorám je vyhrazena i kontrolní funkce, nebo jiná kolegia představitelů institucí a členství

v nich napomáhá při směřování rozvoje toho kterého oboru.

SKIP má u nás tradiční postavení z dob, kdy v knihovnictví byl jedinou profesní organizací. Jistě, že jím organizovaná zájmová činnost knihovnic a knihovníků je doplňována dalšími aktivitami, které jsou spojeny s rozvojem knihoven jako institucí, myslím však, že SDRUK si za těch 15 let již našel stálé místo a řadou úspěšných činností se vzájemně doplňujeme a spolupracujeme.

› **V čem má SDRUK ještě rezervy a možnosti dalšího rozvoje?**

Jistě máme rezervy v množství členských knihoven. Členská základna je výhradně pro odborné knihovny. Celkový počet do jisté míry chápeme jako reprezentativní vzorek knihoven a nejde nám o to množství. Na různých úrovních však spolupracujeme se SKIP, Asociací vysokoškolských knihoven i dalšími.

› Jak vznikl nápad udílení ceny Z. V. Tobolky?

Tobolkova medaile se uděluje od roku 2000, a to společně s Nadací knihoven, která je taky dítkem SDRUK. Mnozí z těch, kteří medaili převzali, byli žáky Zdeňka Václava Tobolky v knihovnických kurzech na Karlově univerzitě. Ale i mladší generace přijímá toto ocenění s podobným dojetím. Jde o prestižní cenu, která má dobrý ohlas. Vždyť podobných forem uznání, často celoživotní knihovnické práce, není nikdy dost, spíš myslím, že nejsou.

› Na jakých knihovnických projektech spolupracujete s ostatními knihovnickými spolky a organizacemi?

Kodifikovaná spolupráce je při pořádání konferencí Knihovny současnosti; v roce 2007 jde již o 15. ročník. Ale daleko bohatší je neformální spolupráce, která vyplývá z přátelských vazeb mezi členy Rady SDRUK, členskými a dalšími knihovnami. Když jde o dobrý nápad a realnost jeho uskutečnění, vždy se nachází dost kolegů ochotných ke spolupráci.

› Jak pokračuje zpracování časopisů od roku 1905 do roku 1945, které probíhá v systému CERBI C2?

Česká retrospektivní bibliografie (CERBI) by nebyla reálná bez spolupráce krajských knihoven. Periodika jako typ dokumentů jsou středem pozornosti v programu Kramerius. Cílem by mělo být jejich převedení do elektronické podoby a zpřístupnění z databázových center. Jde však o tisíce titulů, z nichž mnohé

by měly dostat přednost. Především proto, že jsou fyzicky ohroženy ať již častým půjčováním, a tedy fyzickým opotřebením, nebo rozpadem papíru. To jsou známé věci. I k tomu by však mohla napomáhat bibliografie novin a časopisů, které jsou přehledem toho, co od 17. století bylo u nás vydáno. Často jde o tituly periodik skutečné kulturní hodnoty pro svůj textový i grafický obsah.

Soupisy periodik z let 1919–1945 jsou dokončené. Řada *Noviny České republiky* vyšla v roce 2004 ve dvou svazcích, čtyřsvazkový přehled časopisů vychází nyní. Časově rozsáhlejší úsek od počátků vydávání periodik u nás do roku 1918 je ve slibném stadiu rozpracovanosti a počítáme s jeho vydáním do dvou let. Současně se vytváří databáze, která je na webu Moravské zemské knihovny.

› Jaké jsou plány sdružení pod vašim vedením do budoucna?

Přicházíme s námětem sestavení *Slovníku českých knihovníků*. Chceme tak doplnit vydané biografické příručky o naši profesi. Jde také o záměr, který by se nemohl naplnit bez spolupráce knihovníků. Na webové stránce SDRUK je formulář, který každý z nás může vyplnit a přispět tak do databáze zpracováním vlastního hesla. Vždyť v knihovnách pracovalo a pracuje mnoho osobností, které si zařazení do slovníku jistě zaslouží.

Děkujeme za odpovědi.

Ptala se JANA ČERMÁKOVÁ

Do čísla přispěli >

■ Ing. Aleš Brožek – Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem ■ PhDr. Jaroslav Císař – Vydavatelství Grand Princ v Praze ■ Mgr. Ladislava Cukrová – SVK v Kladně ■ Ing. Radka Johnová – Vyšší odborná škola informačních služeb v Praze ■ Lucie Kazlepková – Městská knihovna v Kopřivnici ■ Mgr. Adolf Knoll – Národní knihovna ČR v Praze ■ PhDr. Eva Křivá – Slezská univerzita v Opavě ■ PhDr. Ladislav Kurka – Městská knihovna v Praze ■ PhDr. Ivana Kyzourová – Pražský hrad, odbor památkové péče ■ PhDr. Vít Richter – Národní knihovna ČR v Praze ■ BBus. Martina Rottová – ExxonMobil Business Support Center Czechia, s.r.o. ■ Jiří G. Růžička – kulturní týdeník A2

Čtenář informuje >

Časopis Čtenář najdete letos i na pultech knihkupectví ACADEMIA • Václavské náměstí 34, Praha 1
• Národní třída 7, Praha 1 • náměstí Svobody 13, Brno • Zámecká 2, Ostrava.

Trénování paměti v Městské knihovně Kopřivnice

Knihovny jsou od pradávna institucemi, jejichž cílem je shromažďovat, zpracovávat, uchovávat a zpřístupňovat informace v jakékoli podobě. Mají ovšem i novou roli, a to je role vzdělávací. Knihovny disponují ideálními podmínkami pro podporu duchovního rozvoje, pro uspokojování kulturních potřeb nebo celoživotní vzdělávání, pro práci s různými cílovými skupinami. Jsou prakticky v každém městě či obci, mají nepřeborné množství tištěných, elektronických a jiných dokumentů, z nichž lze čerpat. Různé vzdělávací programy, které knihovny pořádají, bývají cenově dostupné, jejich prostředí budí v lidech důvěru. Především lidé ve vyšším věku možnost dalšího vzdělávání vítají jako významné obohacení života v době, kdy mohou pociťovat z mnoha stran jistý nezajem, lhostejnost či trpí pocitem odevzdanosti.

V posledních letech vznikají při knihovnách Univerzity volného času nebo Akademie třetího věku. Jedná se o studium zájmové, které nevytváří předpoklady pro pozdější profesní využití.

Také kopřivnická knihovna neotálá a již pátým rokem pořádá Akademii třetího věku. Podmínkou pro navštěvování přednášek není středoškolské ani vysokoškolské vzdělání. Studium je rozděleno na jednotlivé specializované semestry, které trvají čtyři měsíce a v průběhu semestru proběhne osm dvouhodinových přednášek. V rámci Akademie si již posluchači vyslechli různorodá témata, velký ohlas měla především témata historická a lékařská. Tyto aktivity navštěvují převážně ženy, ale přece jen v poslední době roste počet posluchačů – mužů. Hodně záleží na zvoleném tématu, muži preferují především témata historická či technická.

V letošním roce se také naše knihovna přidala k těm, kde v rámci Akademie třetího věku probíhají kurzy trénování paměti. Mezi veřejností stále roste zájem o tyto kurzy, ovšem vyškolených lektorů je nadále málo. Česká společnost pro trénování paměti a mozkový jogging (ČSTPMJ) pořádá každý rok specializované semináře pro vyškolení trenérů paměti, letos se zaměřila především na knihovny. Prozatím jsou bohužel lektori většinou z řad zaměstnanců ústavních zařízení a kurzy vedou v rámci své pracovní doby pouze pro své svěřence, ne tedy pro veřejnost. Přitom trénování paměti patří mezi efektivní nástroje, jak zvýšit soběstačnost seniorské populace, což je z hlediska společnosti nejlevnější a nejefektivnější řešení nynější a budoucí demografické exploze

seniorů. Z hlediska jedince představuje velmi příjemnou a důstojnou formu stárnutí. Očekává se, že v roce 2040 bude až 40 % populace nad 60 let.

Když se naše kopřivnická knihovna rozhodla realizovat trénování paměti pro širokou veřejnost, nejjednodušší cesta byla seminář absolvovat a stát se lektorem.

Na podzim minulého roku se v Kopřivnici rozběhl první kurz Trénování paměti pro seniory a byl o něj značný zájem. Cílem je změnit přístup seniorů k jejich vlastním problémům s pamětí, aby je nevnímali jako nevyhnutelnou součást procesu stárnutí, ale aby si byli vědomi toho, že mají svůj osud víceméně ve vlastních rukou. Posluchači tyto aktivity také vnímají jako možnost smysluplného využití volného času, jako formu společenského kontaktu a také jako cestu k získání nových informací a ke zvýšení vlastního sebevědomí.

V průběhu přednášek se posluchači seznámí s nejznámějšími mnemotechnikami (technikami usnadňujícími zapamatování), jako jsou kategorizace, akrostikum, loci, dozví se triky, jak si zapamatovat jména a tváře a také techniku pro zapamatování jakkoli dlouhého čísla. Ovšem k trénování paměti patří také procvičování koncentrace, asociativního vybavování, logického myšlení, vyvozování závěrů, kombinování, uvažování v souvislostech apod. Proto se zaměřujeme mimo jiné na slovní hrátky, práci s obrázky, zábavná cvičení s textem. Pokud chceme, aby měly smysl a splnily svůj účel, musí být lekce zajímavé, musí účastníky bavit a každý posluchač by se měl v průběhu přednášky aktivně zapojit. Seniori dostávají typy na jednoduché každodenní činnosti nebo cvičení, které mohou provozovat kdykoli sami doma.

Jistě nemusím zdůrazňovat, že tyto aktivizační programy jsou také výzvou pro mne, knihovníka, musím uplatnit svou fantazii a tvořivost. Vedou k dalšímu sebevzdělávání, nutí mne pečlivě se přichystat na každé další setkání a musím neustále hledat nové nápady a náměty.

Občas bývá budoucí existence knihoven zpochybňována. Proto je nutné všem škarohlídům a pochybovačům dokázat, že také knihovny se vyvíjejí, hledají neustále nové aktivity a přijímají nové role ve společnosti. Z toho důvodu jsou veřejností pravidelně vyhledávány a navštěvovány.

LUCIE KAZLEPKOVÁ
kazlepkova@kdk.cz

Regionální funkce knihoven 2007

V Pardubicích se 4. a 5. dubna 2007 konal již 3. ročník celostátního semináře „Regionální funkce knihoven 2007“. Seminář byl určen vedoucím pracovníkům krajských knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí, pracovníkům odboru kultury krajských úřadů a představitelům samosprávy.

Seminář zahájil Petr Kárník, ředitel Krajské knihovny v Pardubicích.

V úvodním příspěvku *Pět let regionálních funkcí v číslech* **Mgr. Ladislava Zemánková** (Národní knihovna ČR) konstatovala, že přestože se přístup k regionálním funkcím v jednotlivých krajích liší, statistika nezaznamenala razantní změny.

Vzdělávání je doménou **Mgr. Zlaty Houškové** (Národní knihovna ČR). Krajské knihovny mají stále rezervy ve vzdělávání, nekonají náročnější kurzy ECDL, účast pracovníků neprofesionálních knihoven je minimální. Je třeba více propagovat počítačovou gramotnost, zvyšovat elektronickou komunikaci mezi knihovnami, využívat e-learning.

O situaci v jednotlivých krajích pak informovali **PhDr. Jaroslav Vyčichlo** (SVK v Plzni), **PhDr. Jiřina Bínová Kádnerová** (SVK v Kladně), **Mgr. Blanka Bastlová** (Krajská knihovna v Pardubicích), **Kateřina Hubertová** (Knihovna města Hradec Králové), **Eva Semrádová** (SVK Hradec Králové) a **Mgr. Monika Kratochvilová** (MZK v Brně). Z příspěvků bylo patrné, že se knihovny snaží co nejlépe zmapovat stav v jednotlivých krajích a nalézt optimální řešení vzniklých problémů a především zapojit i knihovníky v menších obcích tak, aby uživatelům i zde byly nabízeny kvalitní služby.

O projektu *Benchmarking knihoven* hovořil **PhDr. Vít Richter** (Národní knihovna ČR). Knihovníci se mohou o této metodě více dozvědět na webových stránkách Národní knihovny ČR.

Meziknihovní výpůjční služby, Zapojení knihoven do spolupráce se Souborným katalogem a Informační brána pro obor knihovnictví a Informační věda – jak ji využít. Toto byly příspěvky pracovníků Národní knihovny ČR **Mgr. Jindřišky Pospíšilové**, **PhDr. Evy Svobodové**,

Mgr. Evy Bartůňkové a **Mgr. Jindřicha Pilaře**. Široké spektrum využití informací nejen pro uživatele, ale i pro knihovníky nalezneme na webových stránkách Národní knihovny ČR a rozhodnutí knihoven o přispívání do souborného katalogu bude přínosem pro všechny.

Integrovaný regionální knihovnický systém 3. generace představil **ing. Petr Štefa** (KP sys. s.r.o. Pardubice). I malé knihovny si mohou pořídit knihovnický systém pro svou knihovnu připojením přes centrální knihovnu. Současný systém je přeprogramován v novém MARC 21 a je nabízen za výhodné ceny.

I firma Lanisus, zastoupená **ing. Jiřím Šilhou**, přišla s nabídkou pro malé knihovny, které vlastní maximálně 5000 svazků. Nabízí se jim moduly akvizice a katalogizace, žádanky MVS, evidence periodik, OPAC, výpůjční protokol, tisk čárových kódů, I SHARE. I zde firma nabízí dvě licence na zkoušku zdarma.

Zřizovatelé i pracovníci knihoven na základě informací firmy zvážili klady i zápory systému a v rámci svých možností mohou zdokonalit nabízené služby uživatelům.

Program Grundtvig – Evropská spolupráce v oblasti vzdělávání dospělých, představený **Rudolfem Šindelářem** a **Terezou Babkovou** z Národní agentury pro evropské vzdělávací programy, nabízí vzdělávání jak pro jednotlivce, tak i pro instituce. Jedná se především o jazykové vzdělávání a počítačovou gramotnost. Zajímavé jsou i projekty partnerství založené na spolupráci zahraničních institucí – tři instituce ze tří různých zemí vytvoří dvouleté projekty. Nabídek je celá řada a při bližším seznámení s projekty mají knihovny možnost zapojit sebe nebo své pracovníky.

Bc. Michaela Kožíšková, projektová manažerka Krajské knihovny v Karlových Varech,

seznámila přítomné s praktickými zkušenostmi využití finančních zdrojů v rámci projektů, do kterých se knihovna zapojila. Též předala své zkušenosti s výběrem a psaním projektů a následně i vyhodnocováním přidělených projektů. Bohužel ji zradila počítačová technika, se kterou letos bojovala řada přednášejících, a tak nemohla předvést svoji prezentaci v celém rozsahu. Neubralo to však ani na obsahu, ani na zajímavosti přednášky.

Školní knihovny součástí krajského systému knihoven – problém, který vidí nejen **Mgr. Jana Nejezchlebová** (Moravská zemská knihovna Brno). Ze 4204 školních knihoven je evidováno pouze 33 knihoven. Všichni cítíme, že zde jsou velké rezervy ve spolupráci, nevyhovující situaci se snaží řešit i Klub školních knihoven při SKIP.

Poslední příspěvek patřil **Ludmile Švihlíkové** (Jihočeská knihovna v Českých Budějovicích), která pohovořila o *Projektu internetizace knihoven (PIK)* v Jihočeském kraji. Krajskému úřadu podáním projektu do SROP se podařilo získat 259 počítačů, z nichž pět zůstalo v Krajské knihovně. Prostřednictvím PIK byly připojeny k internetu, patřily mezi ně i knihovny v obcích čítající 44–61 obyvatel. Participace obcí byla 4000 Kč.

Závěrem je možné konstatovat, že seminář se opět vydařil. Přínosem byla neformální setkání metodiků z různých krajů a výměna kladných i negativních zkušeností s regionálními funkcemi. Otevřela se zde řada problémů, ale i pozitivních zkušeností a za rok se opět ukáže, jak se podařilo využít těchto poznatků pro práci v jednotlivých krajích.

LADISLAVA CUKROVÁ (cukrova@svkkl.cz)

MARKETING V KNIHOVNÁCH

> **RADKA JOHNOVÁ**
(rsj@seznam.cz), <http://info.sks.cz/users/jo>

...a marketingový výzkum

1. část

Knihovny jsou organizace, které pracují s informacemi. Ne vždy však dokáží správně využívat dostupné informace pro své marketingové účely a většinou je ani nenapadne, že by mohly získat nějaké specifické informace s cílem lépe vycházet vstříc svým uživatelům.

Marketingový informační systém zahrnuje pracovníky, zařízení a informační technologie pro sběr, třídění, analyzování a distribuci informací, které potřebují. Informace pro marketingové rozhodování musejí splňovat obecné podmínky: potřebnost, včasnost, přesnost.

V neziskových organizacích je marketingová informační potřeba často kompromisem mezi tím, jaké informace si vedení a pracovníci myslí, že potřebují, tím, co opravdu potřebují, a tím, co je ekonomicky únosné, co si organizace může dovolit.

I pro marketingové účely se běžně využívají **sekundární informace**. Jejich výhodou je, že jsou okamžitě dostupné, jejich získávání je levné, popř. bezplatné a my s nimi můžeme hned pracovat. Knihovny mají proti jiným kulturním organi-

zacím konkurenční výhodu v databázi svých čtenářů, ale co se týče ostatních sekundárních informací, s těmi se pojí i nevýhody. Tato data byla shromažďována k jiným účelům a pro marketingovou analýzu se knihovně úplně přesně hodit nemusí. Tím, že už tyto informace existují, jsou dostupné i jiným subjektům, tedy z pohledu konkurenční výhody, jsou zastaralé. Proto je dobré doplnit je **informacemi primárními**, vlastním výzkumem.

Použití marketingových informací je trojího druhu. Marketingové informace slouží organizacím kulturního dědictví k popisu stávající situace, vysvětlení příčin a předpovídání tendencí.

Marketingové informace **slouží k popisu** marketingového okolí, např. kolik lidí a s jakým demografickým a psychografickým profilem užívá knihovnu, jaké důvody je k tomu vedou, které doplňkové služby nejvíce využívají a jaké knihy si půjčují. Tyto údaje pak zřizovatel, management a pracovníci používají k tomu, aby zvážili, jaké změny by bylo vhodné provést v závislosti na oblíbenosti stávajících služeb, nebo aby získali bližší informace o skrytých přáních svých uživatelů či

potenciálních uživatelů. Management by se neměl spokojit jen s popisem. Je vhodné zjistit, co je důvodem současného stavu, informace by měly napomoci vysvětlit **souvislosti** mezi popsánymi fakty a **příčiny**, proč tomu tak je.

Pokud popis a vysvětlení příčin vedou i k možnosti **předpovědět budoucí tendence** v zájmech uživatelů a odhadnout jejich reakce na plánované změny, a knihovna závěry využije pro svoji další zákaznickou orientaci, splnily informace svůj marketingový účel.

Jaké zásady platí pro získávání marketingových informací v organizacích spravujících kulturní dědictví, tedy i v knihovnách? Marketingové informace musí být získávány systematicky, vést ke strategickému cíli a být v širších souvislostech za určitý delší časový úsek. Knihovny v současné době, pokud vůbec informace k marketingovým účelům získávají, dělají tak obvykle náhodně, ad hoc, nejdou příliš do hloubky a pak obtížně hledají souvislosti.

Na jejich obranu je nutné říci, že získávání a zpracování údajů a souvislostí je obtížnější než u běžného spotřebitelského výzkumu. Na většině spotřebitelských trhů je primárním faktorem cena (dvě třetiny populace mají příjem nižší než průměrný) v poměru ke kvalitě, kterou lze exaktně měřit použitým materiálem, technickými parametry, složením, energetickou náročností produktu atd. **Cena** je v řadě případů u kulturních organizací, a knihovny jsou toho příkladem, jen zlomkem skutečné tržní ceny (z pohledu významu i nákladů), neboť je dotována (státní politika dostupnosti kulturního dědictví, vzdělanosti) a **kvalita** je u kulturních statků vysoce subjektivní. Knihovny tak musí zvažovat mnohem širší souvislosti a vztahy, které je někdy obtížné kvantifikovat.

Knihovna, která by chtěla získat doplňující, primární údaje, kvantitativní i kvalitativní, by měla zvážit všechny **kroky marketingového výzkumu**. Cílem marketingového výzkumu je vyřešit nějaký problém, například zvýšit spokojenost zákazníků a zajistit si tak pozitivní reference, zjistit příčiny možné nespokojenosti, získat tipy na možná vylepšení nebo doplnění služeb.

Cíl výzkumu musí být vymezen relativně přesně, odpovídá na otázku, co chceme výzkumem vyřešit. V dalším kroku je nutné stanovit si hypotézu, přesně formulovanou domněnku, kterou má výzkum potvrdit nebo vyvrátit, není-li hypotéza zřejmá, používá se explorační výzkum.

Samozřejmostí je zvážit náklady na výzkum a porovnat s očekávanými přínosy, i kdyby byly jen nekomerčního charakteru.

Většina kulturních neziskových organizací si vzhledem k omezenému rozpočtu provádí výzkum vlastními silami. Další možností je spolupráce se specializovanými firmami na bázi sponzoringu, pokud bude část výsledků výzkumu veřejná, agentura se jejich publikováním zviditelní. Možná je také spolupráce s katedrami sociologie a marketingu na vysokých školách, diplomanti a studenti na praxi jsou vhodnou pracovní silou kontrolovanou odborníky.

Knihovny přitahují různé kategorie návštěvníků s rozličnými zájmy. Liší se tím, zda přicházejí sami, ve skupinách nebo s dětmi, délkou doby, kterou v knihovně stráví, i tím, jak si rozloží dobu strávenou v knihovně mezi vyhledávání knih, četbu periodik, práci ve studovně nebo na počítači, zda využijí doprovodné služby nebo navštíví bufet či kavárnu, pokud je k dispozici.

Pozorování jejich chování může organizaci odpovědět na důležité otázky o zákaznických přáních, preferencích a zájmech, očekáváních a spokojenosti. Teprve v poslední době si některé kulturní neziskové organizace začínají uvědomovat význam návštěvnosti a oblíbenosti a začínají využívat možnosti marketingového výzkumu.

Hlavní překážkou jsou náklady, firmy specializované na marketingové výzkumy vycházejí z cen v komerční sféře. Výzkumy prováděné vlastními silami jsou limitované znalostmi, technickými a časovými možnostmi personálu a někdy i nechtutí dozvědět se pravdu.

Explorační výzkum je předběžný, používá se v počátečním stadiu výzkumu, když je zapotřebí zformulovat hypotézu, ujasnit si problém, využívá převážně sekundární informace a neprochází všemi kroky dalšího marketingového výzkumu. Výstupem z exploračního výzkumu je obvykle pouze verbální studie. V další fázi výzkumu se nejčastěji pokračuje dalšími formami, které podávají ucelenější a podrobnější výsledky.

Hlavními nástroji exploračního výzkumu jsou pozorování, nestrukturované rozhovory a skupinové diskuse, dotazování prostřednictvím anket.

Kulturní neziskové organizace často používají právě tuto formu, pokud si potřebují udělat názor na své další směřování, plánované změny nebo zaváděné novinky. Explorační výzkum používá pouze omezený vzorek respondentů, vybíraný neexaktními, úsudkovými metodami, dotazování

bývají **návštěvníci** pomocí anketního lístku, krátkého rozhovoru na zastavení nebo prostřednictvím interaktivního displeje nebo počítače v prostorách knihovny. **Anketa** může být umístěna i na webových stránkách instituce. Mezi další možnosti patří pozorování, strukturovaný a nestrukturovaný **rozhovor** a moderovaná skupinová **diskuse**.

Průzkum potenciálních zákazníků lze orientovat na školy, zájmové organizace, informační centra, čekárny všeho druhu. Odevzdání vyplněného anketního lístku potenciálními uživateli při placení prvního ročního poplatku může být odměněno slevou nebo drobným dárkovým upomínkovým předmětem a může tak plnit i propagační funkci. Výsledky výzkumu by sice neobstály v přísném vědeckém hodnocení, ani z pohledu detailních analýz tržního chování komerčních firem, ale tato forma výzkumu je levná, uskutečnitelná poloamatérským postupem vlastními pracovníky organizace a orientační výstupy, které jsou pro instituci dostačující, jsou získány relativně rychle.

Deskriptivní výzkum se zaměřuje na hlubší nebo detailní popis určitých skutečností nebo

vztahů (spokojenost návštěvníků, kdy chodí, co hledají a třeba nenajdou) a na získání informací o konkrétní skupině lidí, zákazníků, nenávštěvníků, odborníků a o jejich chování. Jen opravdu velké, významné instituce disponující odpovídajícím rozpočtem si mohou dovolit zadat kvalifikovaný výzkum. Jednodušší deskriptivní výzkumy si neziskové organizace provádějí podobně jako v předcházejícím případě.

Kauzální neboli příčinný výzkum zkoumá souvislosti mezi dvěma nebo více veličinami (např. cenová elasticita poptávky – o kolik se zvýší zájem při snížení ceny; nebo jak se projeví na návštěvnosti zvýšení některých forem propagace, jaké typy krátkodobých akcí – výstav, autorských čtení... – přivedou určité publikum, a jaké doprovodné služby je třeba zavést, aby se zvýšila návštěvnost určitých cílových skupin, např. rodin s dětmi).

Má vaše knihovna nějaké nevyřešené otázky, záměry se kterými váháte a chcete si je na vzorku čtenářů ověřit? Příště se podíváme na praktické kroky marketingového výzkumu.

SUK 2006 – Čteme všichni

Letos již počtrnácté vyhlásil Ústav pro informace ve vzdělávání společně s Klubem dětských knihoven SKIP anketu o nejoblíbenější dětskou knihu SUK – Čteme všichni. Ceny profesora Františka Václava Suka nejúspěšnějším knihám jsou udílěny ve třech kategoriích – Cena dětí, Cena učitelů a Cena knihovníků. Šestým rokem je udělena také Cena Hanse Christiana Andersena knize, která získala největší počet hlasů dětí nocujících z 30. na 31. března v knihovnách při akci Noc s Andersenem. Slavnostní vyhlášení vítězů ankety za rok 2006 a předání cen proběhlo 4. dubna v Památníku národního písemnictví v Praze na Strahově v rámci slavnostního setkání SUK 2007 – Čteme všichni. Na tomto místě nyní přinášíme výsledky letošního ročníku v jednotlivých kategoriích.

Cena dětí:

- Christopher Paolini: *Eldst. Prvorozený* (Fragment)
- Clive Staples Lewis: *Letopisy Narnie. Kniha 7. Poslední bitva* (Fragment)
- Petra Braunová: *Kuba nechce číst* (Albatros)

Cena knihovníků SKIP:

- Ivona Březinová: *Lentilka pro dědu Edu* (Albatros)
- Vlastimil Vondruška: *Fiorella a Bratrstvo kříšťálu* (Albatros)
- Martina Drijverová: *České dějiny očima psa. Kniha druhá* (Albatros)

Cena Noci s Andersenem:

- Arnošt Goldflam: *Tatínek 002* (Andrej Šťastný)

Cena učitelů za přínos k rozvoji čtenářství:

(uděluje se bez rozlišení pořadí)

- *Český špalíček*. Vybrala a upravila Milada Motlová (Knížní klub)
- Renáta Fučíková: *Tomáš Garrigue Masaryk* (Práh)
- Daniela Krolupperová: *Magdalena Dobromila Rettigová. Tajný deník její schovanky* (Albatros)
- Iva Procházková: *Myši patří do nebe... ale jenom na skok* (Albatros)
- Zuzana Kovaříková – Viola Lyčková: *Pranostiky krok za krokem* (Albatros)

Výsledky soutěže BIBLIOWEB 2007

8. ročník soutěže o nejlepší internetové stránky českých knihoven

Letos poosmé – poprvé pod záštitou Asociace krajů České republiky – organizoval Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) soutěž BIBLIOWEB o nejlepší webovou prezentaci knihovny. Ve dnech 19. 2. 2007 až 12. 3. 2007 hodnotila odborná porota, jejímiž členy byli Ing. Aleš Brožek ze Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem (předseda poroty), RNDr. Hana Bubeníčková z Metodického centra informatiky Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých v Brně a Mgr. Andrea Fojtů z Ústavu výpočetní techniky Univerzity Karlovy v Praze, webové stránky 24 veřejných a odborných knihoven, které se přihlásily do letošního ročníku soutěže BIBLIOWEB.

Jedním až deseti body byla hodnocena kvalita obsahu stránek, aktuálnost, design stránek, možnosti komunikace stránek s uživatelem, přístupnost stránek pro těžce zrakově postižené uživatele a písemná koncepce webu. Maximum bodů od jednoho hodnotitele bylo 60, celkem tedy mohla knihovna získat až 180 bodů. Pro letošní ročník byla charakteristická účast knihoven v malých obcích, úroveň jejich stránek však zatím ještě pokulhávala za úrovní stránek větších knihoven. Podrobné hodnocení viz <http://skip.nkp.cz/akcBmlbweb07.htm>.

V kategorii odborných knihoven a knihoven v obcích **nad 25 tisíc obyvatel** zvítězila **Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně**, na druhém místě se umístila Městská knihovna v Litvínově a na třetím Knihov-

na města Ostravy. V kategorii knihoven v obcích **od 10 tisíc obyvatel do 25 tisíc obyvatel** si vítězství odnesla již po šesté za sebou **Městská knihovna v Ústí nad Orlicí** před Městskou knihovnou v České Třebové a Šmidingerovou knihovnou ve Strakoncích. V kategorii knihoven v obcích **do 10 tisíc obyvatel** byla nejúspěšnější **Místní knihovna Urbanice** před Místní knihovnou Hlinsko a Městským muzeem a knihovnou Čáslav.

Celkové pořadí opět výrazně ovlivnilo kritérium, jímž se zjišťovalo, zda jsou stránky přístupné pro těžce zrakově postižené. Metodické centrum informatiky Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých ČR vyhodnotilo jako nejlepší webové stránky **Městské knihovny v Ústí nad Orlicí, která získala ocenění Blind Friendly Web**. Letos potřetí hodnotila stránky soutěžících knihoven i laická veřejnost, která měla možnost hlasovat prostřednictvím webových stránek. Prvenství si v této kategorii odnesla **Městská knihovna v Jičíně**.

Ocenění vítězným knihovnám předal na konferenci ISSS 2007 v Hradci Králové hejtmán kraje Vysočina Miloš Vystrčil. Knihovny získaly jako odměnu digitální fotoaparát a další příslušenství, které věnovala Asociace krajů ČR.

ALEŠ BROŽEK (brozeka@svkul.cz)

Diskuse kolem projektu Google Book Search

V týdeníku *New Yorker* z 5. 2. 2007 najdeme rozsáhlý článek *Googleův výstřel na Měsíc* od Jeffreyho Toobina. Autor se v něm pokouší ukázat nové možnosti, ale také úskalí projektu *Google Book Search*, jehož cílem je digitalizace všech knih, které kdy na světě vyšly. To by se mělo podařit zhruba během deseti let, při tempu desítek tisíc knih naskenovaných během jediného týdne. Svět tištěných knih by tedy

měl být dostupný stejně jednoduše, jako je tomu u elektronických zdrojů v síti internet. Filozofií Google je „organizace světových informací a jejich univerzální dostupnost“. Marissa Mayerová, která má *Google Book Search* na starosti, k tomu dodává: „Google se proslavil tím, že umožnil přístup ke všem světovým informacím, když však nabídneme přístup také ke knihám, v nichž jsou informace spolehlivější,

dostaneme se kvalitativně mnohem výše. Budeme na dalším stupni potravního řetězce.“

Podle zástupců Google pomůže digitalizace knih nejen jejich uživatelům, ale také nakladatelům. Jejich knihy budou lépe dohledatelné, takže se o nich zákazníci dozvědí. Přesto se počínání Google některým nakladatelům nelíbí a v roce 2005 ho dokonce žalovali – a to kupodivu i ti, s nimiž Google podepsal smlouvu. Proti myslí je jim především zapojení knihoven, které zapůjčují své fondy k naskenování. Některé větší univerzitní knihovny, jako je Harvard, Oxford nebo Stanford, se žaloby zalekly a zapůjčují ke skenování jen knihy, u nichž vypršela autorská práva. Těch je zhruba 20 procent z celkové produkce; kolem deseti procent pak tvoří knihy, které jsou stále dostupné a mohou být opravdu součástí reklamní kampaně nakladatelů. Největší procento však tvoří knihy, které už dostupné nejsou a vztahují se na ně autorská práva – a právě to je skupina knih, kterou by nakladatelé na síti raději neviděli. Paul Aiken, jeden z právních zástupců nakladatelů, má navíc pochybnosti o tom, že propagace prodeje knih je dostatečnou službou. Představeno by si, že Google bude nakladatelům platit autorské poplatky. Situaci porovnává k filmové adaptaci – ta také zvedne pro-

dej knihy, neznamená to však, že by filmoví producenti neměli platit práva za samotnou předlohu.

Dalším argumentem Google je, že umožňuje v seznamu knih vyhledávat, jde tedy o obdobu knihovního katalogu a ne o zpřístupňování plných textů knih. Ty jsou zveřejněné, pouze pokud na ně nikdo neuplatňuje autorská práva. Další výhodou může být vytvoření překladatelského programu, který otevře uživateli přístup i k cizojazyčným knihám. Na druhé straně hrozí, že Google po procesu, k němuž by mělo dojít v příštím roce, uzavře s nakladateli smlouvu a začne jim platit autorské poplatky. To by mohlo z digitalizace vyřadit menší hráče, kteří by na placení neměli. Odstranění konkurence je pak podle Tima Wu z Columbia Law School největší hrozbou. Autor svůj článek zakončuje slovy, že Google zpřístupněním nedostupných knih prokáže těmto knihám větší službu než sami nakladatelé. „Naskytl se nám reálná možnost nahnat knihy do digitální arény, musíme tuto výzvu uchopit společně,“ řekla Marissa Mayerová na konferenci v newyorské veřejné knihovně.

JIŘÍ G. RŮŽIČKA (theophil@volny.cz)

Převzato z týdeníku A2 č. 6/07
s laskavým svolením autora i redakce.

První německá knihovna spolupracuje s Google

Bavorská státní knihovna se stala prvním partnerem amerického internetového vyhledávače Google v projektu *Google Book Search*. Provozovatel vyhledávače uvedl, že v blízké budoucnosti bude převedeno do digitální podoby kolem půl milionu děl z historických a speciálních sbírek knihovny, která nepodléhá autorským poplatkům – včetně knih J. W. Goetha, F. Schillera a bratří Grimmů. Kromě německy psaných knih obsahují bavorské sbírky také díla ve francouzštině, španělštině, latině, italštině a angličtině.

Podle Rolfa Griebela, výkonného ředitele Bavorské státní knihovny, znamená dohoda s provozovatelem Google, že se sbírky knihovny „doslova otevrou celému světu“. Jedná se „o úžasnou výzvu k tomu, abychom zpřístupnili bohatou německou literární tradici čtenářům po celé zeměkouli,“ ještě dodal.

Knihní projekt Google má dvě části: v rámci první z nich poskytují nakladatelství provozovateli vyhledávače knihy, aby mohly být převedeny do digitální podoby a úryvky z nich zveřejněny na webu. Podle své-

ho vlastního prohlášení digitalizuje americká firma tyto knihy zadarmo – a nepřijímá žádné provize ani v případě, kdy uživatelé dotyčné knihy koupí. Nakladatelství se samo rozhodne, zda si přeje, aby na cílových stránkách vyhledávání byly umístěny reklamy. Pokud ano, případně mu, podle prohlášení Google, největší část výnosu.

V druhé části projektu spolupracuje Google s knihovnami. Předtím, než se obrátil na Bavorskou státní knihovnu, zahrnul již do projektu mezi jinými i knihovny oxfordské univerzity, Harvardovy univerzity, univerzity Complutense v Madridu a barcelonskou knihovnu. Některá díla z knihovních sbírek, např. ta, na něž už vypršel copyright, budou na webu zveřejněna celá. V případě knih chráněných copyrightem dostanou uživatelé k dispozici pouze bibliografická data zahrnující jméno autora a název knihy a nanejvýš tři krátké úryvky.

„Pokud si nakladatelství nebo autoři nepřejí, aby byly jejich knihy převedeny do digitální podoby, mo-

hou nám to oznámit a Google je pochopitelně z projektu vyloučí," uvedla společnost. Tento přístup se stal jedním z předmětů ostré kritiky, s níž na Google zaútočil jeho konkurent Microsoft. Thomas C. Rubin, právní zástupce Microsoft pro otázky copyrightu, ochranných známek a obchodních tajemství, uvedl na výročním shromáždění Asociace amerických nakladatelů, že zmíněné prohlášení Google a jiné činy této společnosti jsou známkou přehlížení autorských práv. Na podzim roku 2005 podala Asociace amerických

nakladatelů proti projektu Google Book Search žalobu, tvrdíc, že díla byla převáděna do digitální podoby bez výslovného souhlasu autorů. V červnu minulého roku stáhlo německé nakladatelství Wissenschaftliche Buchgesellschaft, zaměřené na vědeckou literaturu, na radu soudce žádost o dočasný soudní zákaz projektu.

ROBERT W. SMITH

Zdroj: Heise Zeitschriften Verlag; www.heise.de – kráceno.
Z angličtiny přeložil Radvan Markus

ZE ZAHRANIČÍ

> LADISLAV KURKA
(kurkal@mlp.cz)

Malá exkurze do veřejných knihoven v Hamburku

V Německu se po druhé světové válce postavily desítky ne-li stovky budov pro knihovny, a další prostory byly rekonstruovány. Českým knihovníkům jsou asi nejznámější Městská knihovna v Chemnitz a SLUB (Staats – und Universitätsbibliothek Dresden) v Drážďanech.

Je proto zajímavé, že třetímu největšímu německému městu Hamburku (1,8 mil. obyvatel) se možnost postavit novou budovu až dodnes vyhýbala, a to přesto, že hamburský knihovnický systém je druhý největší a nejvýznamnější ve Spolkové republice.

Hamburské veřejné knihovnictví – Hamburger Öffentliche Büchereien – začalo psát svou historii v roce 1899, takže v roce 1999 slavili

hamburští knihovníci stoleté jubileum. V té době pracovalo ve městě vedle ústřední knihovny jednačtyřicet poboček a tři bibliobusy, přičemž ústřední knihovna byla sice umístěna v centru města, ale ve zcela nevyhovujících prostorách, což se nakonec začalo projevovat i v klesajícím zájmu čtenářů. V HOB tehdy pracovalo 530 zaměstnanců a 35 dobrovolných knihovníků, všechny knihovny byly otevřeny celkem 67 944 hodin a realizovaly pro 4 215 000 návštěvníků 9 244 000 výpůjček. Ve fondu HOB bylo ve zmíněném roce 1 754 000 knihovních jednotek, na jednoho obyvatele tedy připadala v průměru jedna knihovní jednotka.

Naprostý obrat přinesl rok 2004, kdy byla

23. ledna otevřena nová ústřední knihovna v budově bývalé pošty, na stanici metra a na samém kraji centra. Knihovna získala moderně zařízených 12 000 m² ve čtyřech podlažích, z toho prvá dvě podlaží s plochou 6500 m² byla věnována jen čtenářům.

Pokles čtenářů v HOB se přirozeně zastavil a činnost získala opačnou tendenci, s dvěma výjimkami: počet poboček přes prudký odpor obyvatel a bouřlivé debaty v místním tisku klesl na třicet čtyři a počet knihovních jednotek v celém systému na 1 690 000 v roce 2005. Ale: počet výpůjček se zvýšil na 11 500 000 a počet návštěvníků na 4 500 000. Informační portál HOB navštívilo 1 030 819 zájemců.

Ústřední knihovna, která v jubilejním roce 1999 dosáhla 1 431 000 výpůjček pro 660 000 návštěvníků, zvýšila výkonnost v roce 2004 na 1 716 000 výpůjček pro 588 000 návštěvníků a v roce 2006 na 1 961 000 výpůjček pro 681 000 návštěvníků, disponuje fondem 424 000 knihovních jednotek.

Architekti mohli při rekonstrukci pouze využít nabízenou budovu hlavní pošty starou sto let (dokončenou v roce 1907) a její industriální architekturu transformovali dokonale.

Výhodou rekonstruované stavby, respektive její průčelní části bylo, že konstrukce umožnila vybourat všechny příčky – zůstaly jen sloupy. Vznikl tak v obou čtenářských podlažích jednotný prostor s důmyslným informačním kódem, aby se čtenář „neztratil“.

V prvním podlaží je vstupní prostor a tři oddělení, každé s informačním bodem, ve druhém podlaží další čtyři oddělení, vždy opět s informačním bodem. Každé ze sedmi oddělení má rovněž čtyři katalogy OPAC a sdružuje určité literární druhy a určitá média a je odděleno pouze regály. Obě podlaží nabízejí přibližně 430 000 knihovních jednotek ve volném výběru, z toho je téměř 300 000 knih, přes 100 000 medií v hudebním oddělení a přes 12 000 filmů.

Budova novou lávkou získala bezbariérový přístup. Vstupní prostor v prvním podlaží integruje kontrolní bod se zápisem čtenářů, vracením a půjčováním, pokladnou, prvními informacemi, kopírováním, internetem a ochrankou. Prvé poněkud nesourodé oddělení zahrnuje literaturu o hospodářství, sbírky zákonů, čítár-

nu novin, internet a digitální knihovnu, druhé oddělení zaplňuje zeměpis včetně regionální literatury, dějiny, sociologie a politika, v třetím jsou přírodní vědy a hobby literatura.

Další čtyři oddělení následují ve druhém nadzemním podlaží. Ve čtvrtém se nacházejí publikace o lékařství, cizojazyčná literatura, filozofie a psychologie a malý dětský koutek. V pátém je beletrie, zvukové nosiče a komiksy, v šestém filmotéka a konečně sedmé oddělení je hudební a patří k největším v Německu.

Ke konci roku 2007 má začít v knihovně samoobslužný provoz na bázi RFID.

Uvedené rozdělení signalizuje určité rozdíly mezi českými a německými veřejnými knihovnami: přinejmenším daleko větší obliba komiksů a značný počet filmů v tamější knihovně, který se ovšem netýká jen HOB. Malý dětský koutek je vyvážen samostatnou pobočkou pro děti a rovněž mládež ve věku 14 až 24 let má svoji pobočku. Obě byly otevřeny v roce 2005. Služby knihovny jsou placené. Kromě registračního poplatku například výpůjčka bestselleru (klasifikace tu je používána podle žebříčku v časopise Spiegel) 2,5 euro na 14 dnů, kopírování čtyř kopií 0,50 euro a barevné kopie A4 formátu 0,75 euro.

A teď zpozorněte: v roce 2004 byla otevřena nová ústřední knihovna a už v listopadu 2005 byla uzavřena architektonická soutěž na její novou budovu na místě, které je vlastně pro knihovnu určeno už 50 let. To byla pro mne šoková informace, umocněná tím, že už v roce 2008 mělo dojít ke stěhování do nové budovy, která pro zajímavý tvar dostala název Glaspyramide (počítačová simulace je na obrázku). Na místě, kde dosud bylo parkoviště, začal archeologický průzkum a v prosinci 2006 je rozhodnuto. Budova, která měla integrovat i pobočku pro děti a pobočku pro mládež, se stavět nebude a na místě vznikne archeopark!

Náhradou má být nová rekonstrukce(!) současné ústřední knihovny a mají sem být implantovány i pobočka pro děti a pobočka pro mládež. Podle nejnovějších informací z konce loňského roku je plánováno uzavření pobočky ústřední knihovny v městské části Sasel, proti němuž demonstrují místní obyvatelé.

Necítíte se při četbě těchto řádků tak trochu někde jinde než v Hamburku?

Budova současné knihovny v Hamburku

Tak měla vypadat nová budova knihovny

Keňa

Projekt Keňské národní knihovny (Kenya National Library Service) pojmenovaný **Camel Mobile Library Service In Kenya** se snaží zlepšit přístup ke knihám a ostatním publikacím. Keňská národní knihovna se k tomuto projektu připojila 14. října 1996 a soustředila se nejprve pouze na území Garissi v severovýchodní provincii Keni, kde obsluhuje více než jeden milion lidí. Po úspěšném zavedení v této oblasti byl projekt 13. dubna 1999 uveden i do oblasti Wajimu a od té doby se jeho působnost rozšiřuje do dalších chudých částí Keni.

Zpřístupněním knih a dalších publikací se projekt snaží bojovat s alarmující mírou negramotnosti, která je v severovýchodní provincii Keni nad hranici 85 % (přičemž průměrná negramotnost v Keni je „pouze“ 31 %). Dále se usiluje podporovat přístup k základnímu vzdělání, vzdělání formalizovat a zlepšovat přístup ohrožených skupin (hlavně dívek) ke knihám a učení. Do základních škol není vůbec přihlášeno 48,5 % dětí. Absence knih, školních pomůcek a formálnosti vzdělání přispívá u srovnávacích zkoušek ke špatným výkonům dětí navštěvujících základní školy. Základní vzdělání zde totiž nedokončí téměř ani jedna dívka a ve srovnání s chlapci i mnohem méně dívek nastoupí do škol. Další skupinou informací, které projekt zpřístupňuje, jsou užitečné rady pro dospělé při práci v zemědělství, týkající se nových výzkumů využitelných v praxi, a informace potřebné pro volný čas. Mnoho lidí totiž neumí a nedokáže využívat volný čas jinak než poplakováním a často tihnou k sociální prostituci. Díky mobilní knihovně se dnes knihy a studijní materiály dostanou až do vzdálenosti 20 km od centrální knihovny, což dříve nebylo možné. Před zahájením tohoto projektu měla každá kamenná knihovna dosah pouze v rámci města, ve kterém stála.

Mobilní knihovna, kterou tvoří vždy tři velbloudi, navštěvuje každou osadu dvakrát měsíčně a každý velbloud má přesně určeno, co

Dokonalá knihovna – Dromedárátéka

pokaždé nese. První velbloud nese vždy okolo pěti set knih rozdělených do dřevěných krabic, druhý velbloud, který je přivázan za ocas prvního, nese stan, železné tyče na stavbu stanu a nepromokavé cely. Třetí velbloud slouží jako rezerva. Nedostatečná infrastruktura, jako rozbité a nedostavěné silnice, byla hlavním důvodem, proč se přistoupilo k využívání velbloudů. Camel library jezdí od pondělí do čtvrtka a od čtvrtka do neděle, pak velbloudi odpočívají a zaměstnanci knihovny připravují nové materiály pro další týden. Knihovnu obsluhují dva knihovníci (či vzdělávací asistenti a učitelé, kteří se naučili základům knihovnické práce) a vůdcem karavany je pastevec velbloudů, který dohlíží na jejich stravu a odpočinek. Po příjezdu na dané místo je ze všeho nejdřív postaven stan, zem je pokryta dekami na sezení, aby při manipulaci s materiály nedocházelo k jejich poškození a nakonec jsou vybaleny boxy s knihami, které se rozprostírají na zem či položí na stůl.

Díky tomu, že byli velbloudi odpradáвна považováni za posvátná zvířata, má projekt podporu jednak mezi místními lidmi, dále mezi organizacemi pomáhajícími rozvoji vzdělanosti v této oblasti a i mezi místními úřady.

Projekt se potýká s mnoha problémy, jako s nedostatkem literatury a materiálů v místním jazyce, s nedostatkem finančních prostředků získávaných ze státní pokladny kvůli snížení vládních výdajů, se zdravotními problémy velbloudů a s drsnými klimatickými podmínkami, přesto je velmi úspěšný a známý. Prováděný průzkum odhalil, že projekt je účinný a může

být přizpůsoben, kopírován a šířen do dalších oblastí. Kvůli finančním problémům zapříčiněným nedostatkem vládních peněz, je nezbytná další finanční injekce, nejen od Keňské vlády, ale i od dobrovolných dárců a příznivců, kteří podporují tento projekt.

Somálsko

V Somálsku v rámci projektu **Give children a chance!** funguje mobilní knihovna zřízená z nákladního auta, která již 15 let poskytuje dětem z oblasti Ninquinohomo základní vzdělání, aby mohly dál studovat a získaly vyšší vzdělání. Knihovna přiváží do oblasti potřebné informační materiály, které dětem zdarma půjčuje, pracovníci bibliobusu učí děti číst a psát, vyhledávat důležité informace a ty nejchytřejší připravovat ke studiu na vysoké škole. Vyšší vzdělání by totiž těmto dětem zajistilo vymáčení se z chudoby a z nelidských podmínek, ve kterých žijí oni i jejich rodiny.

Projekt je financován jednak různými charitativními sdruženími a organizacemi a dále získává prostředky z veřejné sbírky. Každý z nás může pomoci, pokud zašle každý měsíc 20 euro či 20 dolarů na účet zastiťující organizace, čímž umožní jednomu somálskému dítěti studovat. S tímto dítětem si pak může dotyčný dobrovolník dopisovat a kontrolovat, že jsou jeho peníze správně investovány.

Zimbabwe

V Zimbabwe se děti dnes běžně setkávají a učí zacházet s technickými a technologickými vymoženostmi díky oslí knihovně, která je pomocnou prodlouženou rukou kamenných knihoven. Oslí knihovna poskytuje multimediální služby ve vzdálených provinciích a vesnicích na severozápadě Zimbabwe. Tyto služby zahrnují rádio, telefon, fax, e-mail a internet.

Oslí mobilní knihovny používají elektrokomunikační vozíky, které mají na střeše solární kolektory, dodávající elektrickou energii do všech přístrojů uvnitř vozíků. Koncept napájení knihovny solární energií získal výjimečnou pozornost ve světě a i pro naši současnou společnost se stal zářným příkladem, že využívání alternativních zdrojů energie není jen momentální móda, ale nejlevnější a nejefektivnější způsob získávání elektrické energie. Navíc se

uvažuje o namontování satelitních parabol na oslí knihovny, čímž by se vytvořily rozvodné sítě mezi vzdálenými vesnicemi. Pro místní obyvatele by to byl obrovský přínos umožňující komunikaci se světem a sledování světového dění.

Závěrečné pojednání

Vzdělání prostřednictvím knihovnických služeb patří neodmyslitelně k lidské civilizaci po dlouhá staletí a tisíciletí, jen způsoby, jak tyto služby poskytovat se mění v závislosti na době a území, ve kterém se odehrávají, a samozřejmě se přizpůsobují dostupným technologiím. Každému území, historickému období, národnosti či etnické skupině vyhovují jiné způsoby a postupy, jak poskytovat knihovnické služby a jak vzdělávat své obyvatele. A proto nejefektivnějšími službami jsou ty, které se dokáží nejlépe přizpůsobit daným podmínkám, aniž by došlo k narušení či zhoršení kvality těchto služeb.

Mobilní knihovnické služby jsou nerovnoměrně rozšířené prakticky po celém světě. Uplatní se nejen v saharských pouštích, ale snadno se přizpůsobí i současnému digitálnímu věku. Jsou totiž vhodné na hustě osídlená předměstí stejně jako do odlehklých pustin. Navíc jejich služby nemají pouze vzdělávací charakter, přivázejí s sebou kromě důležitých zpráv i radost a odpočinek. A jak potvrzuje například thajský model, tak pro mnohé uživatele nejsou jen místem ke vzdělání a odpočinku, ale i sociálním zázemím a domovem. Některé knihovny se snaží suplovat roli školy, rodiny či spojení se světem, prostě toho, co v dané oblasti, či mezi danou skupinou lidí, chybí. A to je ta největší vnitřní variabilita a mobilita knihoven, i těch, které se „nehýbou“.

Jak vyplývá z jednotlivých projektů podporujících mobilní knihovnické služby, vzdělávání prostřednictvím stálých i pohyblivých se knihoven není otázkou velikosti finančních prostředků, ale spíše otázkou nápadu. I s poměrně malým množstvím peněz se dají poskytovat kvalitní knihovnické služby. Základním krokem je zvolit nejvhodnější způsob, aby naprosto přesně vyhovoval místním geografickým podmínkám, požadavkům potenciálních uživatelů a nepřesáhl finanční možnosti daného území či instituce. Součástí prvního

kroku je bezesporu reklamní a propagační kampaň, která by měla odstartovat před zahájením provozu a v menší intenzitě nadále pokračovat. Dalším krokem je aplikace vybraného způsobu řešení knihovnických služeb do praxe, monitorování jeho silných a slabých stránek, dolaďování detailů a publikování výsledků. Zveřejňování úspěšnosti projektu v médiích je stejně důležité jako příznání omylů a chyb.

Srovnání nákladů mobilních a stálých knihoven však jasně upozorňuje na skutečnost, že mobilní knihovny nejsou vždy tím nevhodnějším řešením, že provoz především těch pojízdných je velmi nákladný. Každý zřizovatel by si

měl dobře rozvážit, jaký typ knihovny je do zamýšlené lokality nevhodnější a zda pojízdná knihovna, jejíž životnost je cca patnáct let, není jen nouzové a velmi drahé řešení.

Mobilní knihovny nikdy nebudou hlavním způsobem poskytování knihovnických služeb, ale vždy budou jejich nedílnou součástí. Tento typ knihoven, který byl znám již ve starověku, je stále perspektivní a výhodný především v těch regionech, kde se nevyplatí mít samostatnou knihovnu, nebo kde na výstavbu bytí i malé pobočky prostě nejsou peníze nebo místo.

MARTINA ROTTOVÁ
martina.rottova@centrum.cz

ČTENÁŘ ZVE NA VÝSTAVU

Unikáty svatovítského pokladu

Rozhovor se smrtí /
Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic
– básník jagellonské doby

Úvodní slovo na zahájení výstavy

Výstava, kterou otevíráme, je trochu atypická. Nejde o výstavu jednoho umělce nebo uměleckého směru, ale o inspiraci osobností **Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic**. Toto jméno jsme asi všichni kdysi zaslechli ve škole, ale hned jsme je zase zapomněli, protože jsme nabýli dojmu, že jde jen o jakési zaprášené svazky latinsky pišícího básníka, které nám dnes již mnoho neřeknou. Tento pocit v nás pěstovali i autoři dřívějších učebnic, pro které latinsky pišící feudál nebyl tím správným představitelem českého písemnictví. Opak je ovšem pravdou. V díle Bohuslava Hasištejnského najdeme řadu míst, která působí velmi současně a živě a jen stěží by nás napadlo, že byla napsána před pěti sty lety. Právě o tato místa v Bohuslavově tvorbě jsme opřeli naši výstavní koncepci, která je trochu nestandardní tím, že jsme se

Portrét Bohuslava Hasištejnského

pokusili vizualizovat básníka, jeho osud, poezii i politické názory.

Ráda bych vysvětlila, proč jsme se pro dané téma rozhodli a proč se taková výstava koná právě na Pražském hradě. Prvním důvodem byla skutečnost, že Bohuslav přináležel k významnému českému šlechtickému rodu, jehož příslušníci ovlivňovali dění v českých zemích. On sám, vybaven vynikajícím vzděláním, působil v královské kanceláři Vladislava Jagellonského. Prakticky po celý život byl v kontaktu jak se samotným králem, tak s vysokými úředníky jeho kanceláře. Doba, ve které se to vše

odehrávalo, byla přelomová pro Čechy i pro celou Evropu. V Čechách dochází ke kýžené stabilizaci po husitských válkách; Pražský hrad prochází významnými stavebními změnami a vznikají tu vynikající umělecká díla. Proměňuje se prožitek lidmi obývaného světa: Kolumbus a další mořeplavci objevují nové kontinenty. Mikuláš Kusánský a po něm Mikuláš Koperník tehdy, jak to skvěle popsal Alexandre Koyré, boří představu tradičního vesmíru. Silný zájem o antiku, typický pro renesanci a humanismus, přináší také rozšíření lidské paměti. Rozvoj knihtisku pak znamená průlom v předávání informací, jeho rychlost a relativní levnost je nevidaná. Všechny tyto aspekty činí z doby kolem roku 1500 klíčové období pro další vývoj Evropy, která získává své domi-

manisty, bibliofila a Bohuslavova přítele **Ladislava z Boskovic** a jeho manželky **Magdaleny z Dubé a Lipé**, které jsou doslova závanem italské renesance na našem území, podobně *Graduál z Louky* (článek o něm přineseme v příštím čísle) nebo iluminovaný rukopis Albertiho *Deseti knih o architektuře*, představující nejstarší a mimořádně důležitý traktát o tehdy „moderní“, renesanční architektuře.

Výstava je rozdělena do 12 sevřených oddílů, z nichž každý sleduje některý aspekt Bohuslavova života nebo jeho doby. Výstava těží ze souboru uměleckých děl dochovaných na Pražském hradě, ať už z fondů hradních nebo z fondů Metropolitní kapituly. Ráda bych upozornila na oddíl nazvaný *Kult zemských patronů* inspirovaný stěžejním dílem Bohuslava Hasi-

Rukopis Bohuslava Hasištejnského

Portrét architekta

Brigita

šteinští postavení. Ne zcela se jí toto postavení podařilo udržet.

V Čechách nazýváme období konce 15. a počátku 16. století jagellonskou dobou, a to podle krále Vladislava pocházejícího z litevské dynastie Jagellonců. Zatímco u nás doznívá podzim středověku, v Itálii vrcholí renesance – současníkem Bohuslava Hasištejnského je Leonardo, Michelangelo, Botticelli, Raffael, ale také **Lorenzo Costa**, jehož obraz jsme pro výstavu získali, a **Albrecht Dürer**, jehož jeden grafický list se nám též podařilo získat. Do expozice jsou vřazeny také *medailony* moravského hu-

štejnského *Žaloba ke sv. Václavu*. Tento oddíl, ale i některé další, obsahují unikátní díla ze Svatovítského pokladu. Odtud tedy pochází první část názvu výstavy.

Další část názvu vzešla z oddílu týkajícího se smrti – ten byl zase inspirován básní Bohuslava Hasištejnského *Rozhovor se smrtí* a její titul se stal názvem celé výstavy. Také v tomto oddíle vystavujeme několik pozoruhodných děl, například známou *smrtku* zvanou Brigita, která, ukryta v kryptě baziliky sv. Jiří, je běžně pohledům návštěvníků nepřístupná. Bylo by ovšem chybou představovat si Bohuslava jako

Magdalena z Dubé a Lipé

Lorenzo Costa – Kristus

Ostalková busta sv. Václava

nějakého depresivního melancholika, který pořád myslí na smrt – naopak víme, že světské radovánky mu nebyly cizí. V jedné básni, v níž líčil příteli, co právě dělá, napsal „vivimus et bibimus“ (žijeme a pijeme), tedy že daleko více nežli básni si užívá Bakchových darů. Také této stránce Bohuslavova života a doby jsme věnovali jeden malý oddíl v rámci naší výstavy.

Bohuslav Hasištejnský byl typickým humanistou, sám nevytvářel výtvarná díla a zřejmě je ani nesbíral. Jeho hlavním zájmem byla knihovna pozoruhodná svým rozsahem i skutečností, že se v lobkovických sbírkách na Nelahozevsi dochovala dodnes. Vybrané knihy z této výjimečné kolekce tvoří důležitou část výstavy. Tuto knihovnu shromáždil Bohuslav na hradě Hasištejně, kde v nově vybudovaném paláci kromě knihovny provozoval i soukromou humanistickou školu. Pravděpodobně tehdy se na Hasištejně dostaly sochy sv. Barbory a sv. Kateřiny, patronky vzdělanosti, které také v expozici uvidíte.

Bohuslav Hasištejnský znal důvěrně antické autory. Kdyby tady dnes byl s námi, určitě by

snesl desítky citátů z jejich děl. Jistě by zmínil Cicerona, podle něhož jsou dějiny nejen „opus oratorium maximum“, vrcholné umělecké dílo, ale také „testis temporum“, svědectví času, „lux veritatis“, světlo pravdy a „magistra vitae“, učitelka života. Svým způsobem by tyto citáty mohly být mottem výstavy.

Na závěr bych ráda poděkovala všem zapůjčitelům, bez jejichž laskavosti by se výstava nemohla konat, autorskému kolektivu, který pracoval opravdu jako tým, architektům výstavy a grafikům katalogu, kteří kongeniálně domysleli ideu výstavy po výtvarné stránce, produkci výstavy, na níž ležela tíha vlastní realizace, kolegům z prezidentské kanceláře a ze Správy Pražského hradu za zcela konkrétní pomoc, zejména v posledních měsících, a na posledním, ale nejčestnějším místě panu prezidentovi za všestrannou podporu během přípravy výstavy a za záštitu, kterou jí udělil.

Výstava potrvá do 1. července 2007.

IVANA KYZOUROVÁ
ivana.kyzourova@hrad.cz

Statutární město Děčín a Městská knihovna Děčín vyhláší XI. ročník soutěže

Literární cena Vladimíra Vokolka 2007

Soutěž si klade za cíl objevovat nové básnické talenty a připomenout tak významného děčinského básníka a esejistu Vladimíra Vokolka (* 1. 1. 1913 Pardubice – † 23. 7. 1988 Ústí nad Labem). Je zaměřena na poezii a je určena mladým lidem, kteří trvale žijí v ČR. Uskuteční se ve třech věkových kategoriích:

- autoři od 15 do 18 let včetně
- autoři od 19 do 24 let včetně
- autoři od 25 do 35 let včetně.

Soutěžní příspěvky zasílejte nejpozději **do 25. června 2007** v maximálním rozsahu 10 textových stran ve třech vyhotoveních na adresu:

Městská knihovna Děčín, ředitel Mgr. Ladislav Zoubek, Raisova 3, 406 55 Děčín IV.

Obálku označte značkou „LCVV 2007“.

Blíže informace tel.: 412 530 728, 412 530 976, www.dcknihovna.cz, e-mail: reditel@dcknihovna.cz

Z KNIHOVEN...

ŽIVÁ VODA – literární a výtvarná soutěž knihovny v Bolevci

Literární a výtvarnou soutěž Živá voda jsme vyhlášovali s obavami, kolem nás se ozývaly hlasy, že téma je pro děti příliš obtížné a dospělí o soutěže nestojí. Riskli jsme to a nestačili se divit. Do 15. října 2006, tedy k datu uzávěrky soutěže, došlo sto sedmdesát pět prací! Vše bylo třeba pečlivě roztrdit na tři hromady, na dílka literární, výtvarná a kombinovaná, abychom zjistili, že musíme dělit dál, že není možné srovnávat kouzelné obrázky předškoláků s propracovanými črtami seniorů, rýmy školáků s poezií vyzrálých autorů. A tak vzniklo sedm věkových kategorií – od předškoláků po tvůrce nad 35 let.

Příběh

Byla jedna řeka a v tý řece bydlela ryba. Byla stará a ven moc nelezla. A s rybařením, to už znala. A vybírala si jen tu nejlepší potravu.

Ryba měla jednu dceru a ta už s ní nebydlela. Bydlela vedle ní ve staré botě. Měla to tam moderní.

Ryba se jmenovala Rychlík, protože když byla malá, tak hrozně rychle plula.

Ale jednou si vybrala žízalu a sežrala ji.

A byla to udice a rybu ulovili.

(Kamila Vogltanzová, 8 let, získala jednu z prvních cen ve 2. kategorii – literární.)

Bajky, pohádky, fantasy, sci-fi, horory, báje, detektivní povídky, milostné příběhy, úvahy, básně, vzpomínky popisující regionální historii, to vše obsahovaly literární a kombinované soutěžní práce. Číst po večerech nás opravdu bavilo, o skvělé nápady nebyla nouze. „Když si představím vodu, tak se

mi zjeví krásná čistá voda, která pramení v horách... která vystříkne z vodotrysků... jak proudí vlny v moři a šumí... nebo jak je průzračně čistá a plavou v ní rybky... Potůček šumí a stéká dolů do údolí. Jak se zvětšuje a zvětšuje, za chvíli je z něj řeka, která teče přes údolí až do moře.“

(Desetiletý Daniel Kajer vybarvil svůj obrázek hor, vodotrysku, moře a řek modrými a zelenými pastelkami – obdržel jednu z prvních cen ve třetí kombinované kategorii.)

A co práce výtvarné? Kresby tužkou, uhlím, křídou, tuší, malby vodovkami (např. obrázky 91. MŠ z Plzně, která získala první místo v 1. kategorii – výtvarné), temperami, pastely, obrázky pastelkami a fixy... zdobí prostory bolevecké dětské knihovny. Linie vodních ploch, vodníci, mořští a říční tvorové, labuť, koupající se děti, děti zalévající květiny, děti v dešti... Člověk a voda v nejrozmanitějších podobách.

Vřídlo/ tryskáš ze srdce/ země/ abys rozdávalo/ zdraví/ radost/ krásu

(To je krátký text, kterým doplnila svůj obraz v modrých odstínech pastelů čtyřiašedesátiletá MUDr. Lodrová. Za pramen tryskající k nebi jí patří první místo v 7. kategorii – kombinované.)

„...Když jsme opět otevřeli oči, uviděli jsme toho nejmajestnějšího tvora na světě. Tyrkysové šupiny se nádherně leskly, blanitá křídla rozepjatá téměř přes celou jeskyni a hrdý postoj napovídaly o jeho moci...“

(Ukázka z fantasy „Strážce pramene“ patnáctiletého Pavla Krofity – jedno z prv-

Foto archív knihovny

ních míst ve 4. kategorii – literární části soutěže.)

Celkem jsme udělili 62 cen (24 prvních, 17 druhých, 16 třetích a 5 čestných uznání) a litovali, že nemůžeme odměňovat dál a dál.

Slavnostní vyhodnocení proběhlo v listopadu loňského roku. Kulturní program obohatila šestnáctiletá Iva Procházková, která zazpívala a zahrála na kytaru písničky z vlastní dílny. Výherci si odnesli knihy, batohy, sklenice, trička, pastelky, trhačky, stříkací pistolky a další dárky, za které děkujeme sponzorovi – Vodárně Plzeň, a.s.

Ocenění se nakonec dostalo i nám, knihovnicím. A to nejen ve formě všech soutěžních prací, poslaných z Plzně, Prahy, Hradce Králové, Frenštátu pod Radhoštěm, Jindřichova Hradce i odjinud, ale i v dopisech a e-mailové poště od našich soutěžících. Paní Hermannová z Plzně nám napsala: „...už to, že mně soutěž umožnila intenzivnější vzpomínky na dětství, je pro mne, resp. byla pro mě podzimní zamračený den veselější... Ještě jednou moc a moc děkuji...“ A do třetice Mgr. Petr Ondryáš z Frenštátu pod Radhoštěm: „...Vaší soutěže jsme se rozhodli zúčastnit hlavně proto, že měla velmi zajímavé téma, které dokázalo žáky „vyhecovat“ ke skvělým výkonům...“ A to je asi to nejdůležitější.

EVA PROCHÁZKOVÁ

Knihovna Bolevec je jedna z knihoven s celotýdenním provozem Knihovny města Plzně, p. o.

Akční Noc s Andersenem v Plzni

Již řadu let je Mezinárodním dnem dětské knihy 1. duben. A právě tento svátek je podnětem k velkému pohádkovému dobrodružství, které na pátek 30. března připravuje celá řada škol, družin, ústavů, nemocnic, domů dětí, společenských organizací a školních i veřejných knihoven po celé Evropě.

Také v Plzni poslední březnový pátek ožily postavy z dětských knih ve dvou pobočkách Knihovny města Plzně – v Lobzích a na Lochotíně. Jmenované knihovny se i letos zapojily do této velké mezinárodní akce na podporu čtenářství a četby, kterou před řádkou let v České republice zahájila Knihovna Uherské Hradiště a letos se k Noci s Andersenem přihlásilo téměř 600 míst nejen v Čechách, ale i v okolních zemích.

Noc v duchu pohádek Josefa Lady a pestrobarevných loutek se nesla v knihovně Lobzy. Zde děti soutěžily jako Bubáci a Hastrmani. V průběhu večera absolvovaly kvíz o Josefu Ladovi, poskládaly a vyrobily postavu kocoura Mikeše a loutky s maňásky, se kterými sehrály improvizovaná divadelní představení. Diskotékový Rej strašidel a módní přehlídku pohádkových kostýmů umocnily soutěže a promítání filmu z dílny Jiřího Trnky.

Písničkář František zahájil Noc s Andersenem pro necelou stovku diváků v knihovně Lochotín. Po jeho veselém zpívání s řadou hudebních nástrojů a dětmi se knihovna proměnila v pohádku Tisíce a jedné noci, kde pod hvězdami, za tónů orientální hudby, zatančily divákům tajemné arabské princezny se závoji a svícemi. Atmosféru noci umocnily čáry a kouzla pohádkového kouzelníka Artina, který do svého umění zapojil i diváky. Celá knihovna se poté změnila na středověký hrad, kde v soubojích zachřestily meče, kordy, brnění a zbroj chrabrých

Kouzelník Artin čaruje

rytířů, bojujících o pytel Plzeňských zlatých mincí. Ty vítěz bitvy rozdal divákům. Snášejíci mi se hvězdami, které si děti mohly nasbírat, a ohňovou show vyvrcholil celý program v prostorách před knihovnou, kde rytíři předvedli souboje se zapalenyými loučemi, ohně chrlení a představili pohádkového Ohniváka.

Noc s Andersenem byla v obou pobočkách Knihovny města Plzně pestrá a zábavná. Nezbyvá než popřát knihovnám Lobzy a Lochotín další zajímavé nápady, které zaujmou a přilákají k četbě a do knihoven širokou veřejnost.

Text a foto DANA BRYCHOVÁ
lochotin@plzen.eu

Adolf Dudek v kutnohorské knihovně

► A. Dudek seznamuje děti s prací ilustrátora

malovat štětcí a barvami jako opravdoví malíři. Pak přišly na řadu zapeklité výtvarné hádanky. Na toho, kdo hádal dobře, čekal obrázek s vlastnoručním podpisem Adolfa Dudka.

Děti se seznámily s nejrůznějšími technikami kresby, soutěžily a dokonce si s panem Dudkem zatančily a zazpívaly.

Nakonec přišla na řadu autogramiáda, při níž si některé děti vyžádaly, aby se jim pan ilustrá-

Foto archiv knihovny

▲ Beseda dětí opravdu zaujala
tor podepsal přímo na obličej. Po celé knihovně se úterní dopoledne rozléhal dětský smích, což svědčí o tom, že se dětem představení líbilo. Bylo opravdu vydařené a už teď se těšíme na další akci s panem Adolfem Dudkem!

PETRA MORAVCOVÁ
HELENA NETOLICKÁ

V úterý 20. března navštívil dětské oddělení Městské knihovny v Kutné Hoře ilustrátor Adolf Dudek s pořadem **Hrajeme si na malíře**.

Děti se dozvěděly, kdo to vlastně je ilustrátor, jak složité je ilustrovat knihu a jak vlastně obrázek do knížek vzniká. Mohly si zkusit

SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE

—**Dotaz:** Jak se staví britské veřejné knihovny k bestsellerům?

—**Odpověď:** Nedávno byly vydány výsledky statistického souhrnu výpůjček za minulý rok, sestaveného v souvislosti s poplatky nejpobulárnějšími autorům. Na prvním místě byla autorka dětských knih Jacqueline Wilsonová. Z knih pro dospělé se umístili autoři známých bestsellerů např. James Patterson, Danielle Steel ad. (www.plr.uk.com).

Knihovny jsou někdy kritizovány, že za účelem zvyšování počtu výpůjček nakupují příliš mnoho duplikátů současných bestsellerů. Některé knihovny prý dokonce zkracují výpůjční dobu bestsellerů, aby vykazovaly vyšší obrát.

Jacqueline Wilsonová se sama vložila do diskuse v deníku *The Independent* (9. 2. 2007). Napsala, že současné knihovny neumožňují dětem objevovat klasiky, na rozdíl od veřejných knihoven v době jejího dětství.

Diskuse se z masmedií přenesla do nejnovějších dvou čísel knihovnického časopisu *Update*: Jedna knihovnice tam píše, že knihovny sice musejí ve vlastním zájmu usilovat o popularitu, ale zároveň by měly budovat vyvážené sbírky literatury.

Jiná soudí, že knihovnam nic jiného nezbyvá, protože počet výpůjček stále klesá a bylo by jich ještě méně, kdyby knihovna neposkytovala populární četbu. O tomto názoru mám pochybu, založenou na vlastní zkušenosti jako čtenářky. Nedostatek vážné literatury může odradit další čtenáře a je pak těžké znovu získat jejich důvěru.

Dobré knihovny poskytují přístup i ke knihám, které nejsou na seznamech populární četby a které se nenacházejí v knihkupectvích. Tento důležitý úkol mohou knihovny plnit, protože knihovníci důsledně budují vyvážené sbírky a zachovávají je pro budoucnost. Byla by škoda, kdyby vzdali tuto část svého profesního úkolu.

Pod vlivem toho, co doporučil *Museums, Libraries and Archives Council* se uvažuje o zjednodušení nákupu a zpracování knih pro knihovny ve velkém. Loni o tom vyšla zpráva „Better Stock, Better Libraries“ (www.mla.gov.uk/website/programmes/framework/framework_programmes/stock_procurement/CILIC).

Knihovna v hrabství Leicestershire vytvořila model pro automatizaci výběru knih pro velký systém poboček různých velikostí. V úvodu článku autoři vysvětlují, že byli inspirováni modelem „metro“ a „express“ supermarketů, ve kterém velikost a lokalita definují výrobky a služby nabízené zákazníkům (Kettle S. & Walkuski R. Stock management: from off-the-shelf to tailor-made? *Update* 6 (3) March 2007 p 32–3.).

Pokud tyto nové systémy nákupu knih umožní knihovníkům, aby se účastnili výběru a pokud jsou respektovány zájmy čtenářů, není hromadný nákup knih špatný nápad. K chybě by došlo, kdyby výběr byl převážně v rukou dodavatelů, kterým jde o zisk a ne o budování vyvážených sbírek. Také by bylo chybou, kdyby knihovnici výběr pasivně přijímali a knihy před nákupem nepřečetli nebo neprohlédli.

Jestliže knihy jsou pokládány na policičky jako „zboží“ v supermarketu, pak je knihovnické profesi odzvoněno. Stačí manažer, který dohlédne na to, aby policičky nebyly prázdné.

SOUTĚŽ Poezie v kraje - krajka v poezii

Už počtvrté vyhlásila Městská knihovna Sedlčany „krajkovou“ soutěž, tentokrát na téma *Poezie v kraje - krajka v poezii*. Dalšími partnery, kteří zároveň soutěž podpořili cenami, byli Sdružení Krajka (www.krajka.com), SKIP (<http://skip.nkp.cz>) a nakladatelství Paseka (www.paseka.cz). Soutěž byla opět vysána ve třech technikách (krajka, jiné textilní techniky, papír) a byla určena pro všechny věkové kategorie (od malých dětí až po seniory).

Vzhledem k tomu, že se prací inspirovaných poezií a krajkou sešlo v celostátním kole 58, byla by škoda neukázat je veřejnosti. Rozhodli jsme se proto vytvořit putovní výstavu, která bude nabídnuta českým a moravským knihovnám. Vždyť právě v knihovnách je tolik příležitostí výstavu obohatit buď některou krásnou knihou, besedou s básníkem nebo soutěží pro děti. Inspirace je opravdu víc než dost a vítáme tak další příležitosti k podpoře knihy, krajky, umění...

BLANKA TAUBEROVÁ (tauberova@knihovna-se.cz)

**Zdroje jsou dostupné v knihovně
knihovnické literatury Národní knihovny ČR****Uživatelé veřejné knihovny ve švédském**

Malmö si mohli půjčit kromě knih i lidi. Bylo tomu tak při akci nazvané „Živá knihovna“, uspořádané s cílem přispět k zmírnění předsudků vůči těm, kteří se nějak odlišují od většinové populace, budí zvědavost a bývají odmítáni z neznalosti. Nejde jen o odlišnosti v náboženství, rase, národnosti, ale i o zdravotní postižení nebo profesi. Uživatelé si půjčovali muslima, Roma, homosexuála, nevidomého, ochránce práv zvířat nebo např. novináře. Lidé byli půjčováni k 45 minutovému posezení a popovídání u kávy. Výpůjčky byly bezplatné a také nezbytná káva byla hrazena z prostředků knihovny. Projekt vyšel z přesvědčení, že předsudky jsou spíš projevem nevědomosti než zlé vůle. Malmö je třetí největší město ve Švédsku a žije v něm velká komunita přistěhovalců. Kromě toho není příliš vzdálené od Dánska, dávného rivala Švédska, a proto jsou v něm živé i smíšené pocity vůči historickým blízkým nepřítelům. Projekt se setkal s velkým zájmem a nešlo vždy jen mechanicky o lidi, kteří si chtěli ověřit své představy či korigovat předsudky. O půjčení člověka se zajímali i ti, kteří sami nějak náleželi k jeho skupině, např. o nevidomého se zajímali nemocní ohrožení ztrátou zraku. Rozhovor s lesbičkou si vybrali lidé, kteří právě zjistili tuto orientaci u své dcery. Bylo však nutno počítat i s těmi, kteří si chtěli na půjčeném člověku vyliť zlost.

(<http://www.infospeak.org/shows/show2/index.htm>, http://www.advocate.com/news_detail_ektid_19850.asp)

Německý prezident Horst Köhler zve několikrát za rok do svého úředního sídla osobnosti z kultury na tzv. „Kulturfrühstück“, tj. kulturní snídani. Letos v únoru byli pozváni knihovníci a dostali tak příležitost prodiskutovat s prezidentem situaci v německém knihovnictví. K pozvaným patřili představitelé knihovnických svazů a ředitelé knihoven. Věnovali se tématům jako je role knihoven ve vzdělávání, upevňování čtenářských a informačních dovedností a knihovnickým službám pro vědu, problémům uchovávání fondů a digitalizace.

(<http://www.bideutschland.de/index2.html>)

Projekt The 19th Century Pamphlets Online vedený Univerzitou v Southamptonu (University of

Southampton) a sponzorovaný konsorciem CURL (Consortium of research libraries in the British Isles) získal dotaci v programu JISC k digitalizaci významných národních památek. JISC (Joint Information Systems Committee, Společný výbor pro informační systémy) podporuje inovace v oblasti moderních technologií. V rámci projektu budou digitalizovány brožury a letáky z parlamentních debat z 19. století, které jsou uchovávány v britských knihovnách. Digitalizované dokumenty budou zpřístupněny online a učitelé, vědci a studenti tak získají přístup k primárním dokumentům ze společenského, politického a ekonomického života Británie 19. století. (<http://www.curl.ac.uk/about/latest.htm>, <http://www.curl.ac.uk/projects/NineteenOnline.htm>, <http://www.jisc.ac.uk/aboutus.aspx>)

Kunst-Bibliothek der Zürcher Kunstgesellschaft

(Knihovna Umělecké společnosti v Curychu) umožňuje veřejnosti volně a bezplatně využívat svou čítárnu. V té je dostupná příruční literatura a nová čísla časopisů. Ten, kdo požaduje výpůjční služby, už potřebuje členskou legitimaci společnosti. Je ovšem možné si členství operativně zajistit. Knihovna se specializuje na umění od 19. století do současnosti (malířství, sochařství, grafiku, fotografii, ale i video a nová média). Lze v ní najít i zdroje z oblasti estetiky, muzeologie, konzervace a restaurování, vše ze Švýcarska, Evropy a Severní Ameriky. (<http://www.kunsthau.ch/cgi-bin/kunsthau?Q=&S=1:1:98;:::5:::1:::&P=O&MT=main>)

Městská knihovna v Budyšině je se svou čtyřistaletou historií nejstarší a největší v Lužici. Ve fondu má asi 260 000 knih, časopisů a novin, map, zvukových nahrávek. K jejím vzácnostem patří tisk z dílny budyšínského tiskaře Nikolause Wolraba, který si v roce 1552 založil ve městě tiskařskou dílnu. Na počátku dějin knihovny stojí založení Nova schola Budissinensis v roce 1527. V roce 1556 byla založena Saská zemská knihovna v Drážďanech (Sächsische Landesbibliothek). Z těchto kořenů vznikla knihovna v r. 1596, kdy byla zpřístupněna malá sbírka klasických jazyků a teologie. Knihovna byla zničena za třicetileté války Valdštejnovým vojskem. Budyšín pak zůstal bez knihovny do roku 1556, kdy budyšínský lékař a radní Dr. Gregorius Mättig městu odkázal svou cennou knižní sbírku.

(<http://www.bautzen.de/buergernetz.asp?mid=14&iid=11>)

KNIHOVNICTVÍ**Teorie. Řízení a organizace**

Adresář knižnično-informační sítě SAV / Ludmila Čelková. Bratislava : Ústřední knižnice SAV, 2006. – 90 s. *Tc 8.300/B*

BRUMLEY, Rebecca : The public library managers' forms, policies, and procedures handbook with CD-ROM./Formy řízení veřejné knihovny, politika a postupy s CD-ROM./ New York : Neal-Schuman, 2004. – xxix, 300 s. + 1 CD-ROM *Teb 36.592*

Dictionary of information and library management. – 2nd ed. /Slovník informačního a knihovnického managementu./ London : Black, 2006. – 229 s. *Zfb 36.702*

GRIGAJLO, Vasilij Gerasimovič : Osnovy naučnoj organizacii truda v biblioteke. /Základy vědecké organizace práce v knihovně./ Moskva : Libereja – Bibinform, 2005. – 423 s. – (Bibliotekar' i vremja. XXI vek ; vyp. 20) *Kfa 36.672*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

ALCORN, Louise E. – ALLEN, Maryellen Mott : Wireless networking : a how-to-do-it manual for librarians. /Bezdrátové sítě. Manuál pro knihovníky./ New York : Neal-Schuman, 2006. – xiii, 201 s. : il. – (How-to-do-it manuals for librarians ; no. 131) *Iea 36.608*

Handbook of electronic and digital acquisitions / Thomas W. Leonhardt, ed. /Příručka pro akvizici elektronických a digitálních zdrojů./ Binghamton : Haworth, 2006. – xvi, 160 s. *Abdf 36.597*

Libraries and Google / ed. by William Miller and Rita M. Pellen. /Knihovny a Google./ Binghamton : Haworth, 2006. – 240 s. *Ife 36.656*

Architektura knihoven

Knihovny a studijní centra / Brian Edwards, Bidy Fisher. Havlíčkův Brod : Krajská knihovna Vysočiny, 2006. – 1 CD-ROM *Aa 380/CD-ROM*

New library buildings in the Netherlands / red. M. Koren, J. Krol, H. Roos. /Nové budovy knihoven v Nizozemsku./ Haag : Vereniging van Openbare Bibliotheken, 2006. – 80 s. : fot. *Aa 36.711*

The renaissance library calendar 2007. /Kalendář renezančních knihoven 2007./ Torsvägen : ISIM, 2006. – [28] s. : il. *Aaaa 35.568*

Organizace knihovních fondů

ANDERSON, Rick : Buying and contracting for resources and services : a how-to-do-it manual

for librarians. /Nakupování a uzavírání smluv pro zdroje a služby. Manuál pro knihovníky./ New York : Neal-Schuman, 2004. – xix, 169 s. – (How-to-do-it manuals for librarians ; no. 125) *Oab 36.591*

BROUGHTON, Vanda : Essential thesaurus construction. /Zásady pro sestavení тезаурусу./ London : Facet, 2006. – 296 s. *Ofc 36.573*

HERCOVÁ, Ludmila – SVOBODOVÁ, Jaroslava : Katalogizace ve formátu MARC 21 : pokračující zdroje : stručná instrukce a příklady. Praha : Národní knihovna České republiky, 2006. – 149 s. *Odaba 36.716*

Rukověť tištěných knihovních fondů Národní knihovny České republiky : od prvotisků do konce 19. století / ed. Vlasta Faltysová. Praha : Národní knihovna České republiky, 2006. – [8], 342 s. : il. *Tab 36.558*

Sítě knihoven

GAJDOŠ, Věslav Jozef : V tichu kláštorov a knižnic. Bratislava : Lúč, 2004. – 371 s. – (Libri historiae Slovaciae. Scriptores ; 4) *Tr 54H 262866*

Knihovny Zlínského kraje : činnost a výsledky veřejných knihoven v roce 2005 / zpracovala Eva Peprníčková. Zlín : Krajská knihovna Františka Bartoše, 2006. – 31 s. : il. *Tea 8.220/B*

120 let veřejné knihovny v Českých Budějovicích : 1885–2005 / sestavili Květa Cempírková, [et al.] České Budějovice : Jihočeská vědecká knihovna, 2005. – 66 s., [48] s. il. *Ta 36.610*

Služby knihoven

Libraries without walls 6 : evaluating the distributed delivery of library services : proceedings of an international conference held on 16–20 September 2005. /Knihovny bez zdí 6 : hodnocení dodávaných knihovnických služeb. Sborník z mezinárodní konference 16.–20. 9. 2005./ London : Facet, 2006. – 242 s. *Sa 36.576*

Marketing of information services : 15th BOBCATSSS symposium, Prague 29–31 January 2007 : proceedings / ed. R. Papík, I. Simon. /Marketing informačních služeb. 15. symposium BOBCATSSS, Praha 29.–31. 1. 2007. Sborník příspěvků./ Prague : Charles University in Prague, Faculty of Arts, 2007. – 601 s. : il. *Se 36.695*

RUBAKIN, Nikolaj Aleksandrovič : Bibliologičeskaja psihologija. /Psychologie četby./ Moskva : Akademičeskij Projekt, 2006. – 790 s. *f 36.671*

**Vybráno z databáze NIPOS
Článeková bibliografie**

BENEŠOV (16 000 obyv.) • Městská knihovna v Benešově zvýšila členské poplatky na tento rok o 20 Kč, a to v každé kategorii čtenářů. Dospělí čtenáři platí 160 Kč, studenti 120 Kč, senioři a děti ve věku do 15 let 80 Kč. Díky grantu v rámci Projektu internetizace knihoven je tu přístup na internet bezplatný.
(Benešovský kalendář, č. 2, 2007)

BENEŠOV NAD PLOUČNICÍ (4000 obyv., okres Děčín) • Knihovna v Benešově nad Ploučnicí má v roce 2007 k dispozici 100 000 Kč na nákup nových knih. V roce 2006 zakoupila za 105 000 Kč celkem 565 svazků.
(Děčínský deník, 3. 3. 2007)

HAVLÍČKŮV BROD (24 000 obyv.) • Dětské oddělení Krajské knihovny Vysočiny v Havlíčkově Brodě pořádá pravidelně jednou za měsíc výtvarnou dílnu. Cyklus začal v roce 2002. Letošní ročník má motto „...za dveřmi“.
(Havlíčkobrodský deník, 15. 2. 2007)

HAVLÍČKŮV BROD (24 000 obyv.) • Krajská knihovna Vysočiny, která sídlí v Havlíčkově Brodě, před nedávnem uvedla do provozu špičkově vybavené digitální pracoviště, první svého druhu v kraji. Elektronické podoby se dočkají především historické tisky, noviny a hudebniny. V současné době začíná digitalizace unikátního Trčkova kancionálu z roku 1506 ze sbírky havlíčkobrodského Muzea Vysočiny. Knihovna provozuje ojedinelou vzdělávací instituci – Univerzitu volného času, netradiční formu zájmového celoživotního vzdělávání pro nejširší veřejnost. V příštím semestru se ještě rozroste. Knihovna navázala spolupráci s Centrem Vysočina, o.p.s. Obě instituce společně zasířší velký projekt Univerzity volného času a Akademie třetího věku. Knihovna bude i nadále spolupracovat s organizátory havlíčkobrodských Podzimních knižních veletrhů. Zajišťuje některé doprovodné kulturní akce, jako jsou besedy se spisovatelem pro děti, literární soutěže či soutěže o nejkrásnější knihu veletrhu.
(Grand Biblio, nulť č., 2007)

JINDŘICHŮV HRADEC (23 000 obyv.) • Součástí Městské knihovny v Jindřichově Hradci je hudební oddělení, které nabízí široký sortiment zvuko-

vých nahrávek, určených pro nevidomé. V nabídce je 500 titulů mluveného slova včetně pohádek, 4300 CD, 116 audiokazet s populární hudbou. Knihovna v roce 2007 zažádala o dotaci na rozšíření hudebního oddělení, speciálně pro hluchoslepé, nevidomé a zrakově postižené.
(Jindřichohradecký deník, 22. 2. 2007)

KATOVICE (1300 obyv., okres Strakonice) • Místní knihovna v Katovicích měla k 1. lednu 2007 ve fondu 12 000 knih různých žánrů. Kromě klasických služeb pro čtenáře nabízí veřejný přístup na internet.
(Strakonický deník, 31. 1. 2007)

KROMĚŘÍŽ (29 000 obyv.) • V roce 1897 byla v Kroměříži založena veřejná knihovna – dnes Knihovna Kroměřížska. Ke svému výročí získala nové prostory v bývalém kině Slovan. Zvětšil se prostor pro knihy ve volném výběru, novinkou je internet pro čtenáře a hudební oddělení. Knihovnu denně navštíví 600 až 700 lidí. Díky spolupráci s neziskovými organizacemi se tu veřejnost naučila kupovat malé výrobky obyvatel domovů důchodců a dětí ze speciálních škol. Za činnost zejména v oblasti získávání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU knihovna získala státní cenu Knihovna roku 2005, městské zastupitelstvo jí udělilo prestižní Zlatý kroměřížský tolar. K letošnímu jubileu knihovna připravila výstavu přírůstkových seznamů, nejstarších knih a fotografií (12.–23. 2.). V té době mohli návštěvníci zdarma využít některých služeb – zapsat se do všech oddělení knihovny, odevzdat nevrácené knihy po termínu, v hudebním oddělení si půjčit až pět CD. Knihovna má několik poboček ve městě a blízkém okolí. Zajišťuje i regionální funkce pro 109 veřejných knihoven okresu, k čemuž byla pověřena Krajskou knihovnou Františka Bartoše ve Zlíně. Na letošek připravuje zapsání knihovních fondů vybraných knihoven a jejich zveřejnění na internetu v souborném katalogu pro okres Kroměříž. Jiným významným počinem v tomto roce je dodávání dat (katalogizačních záznamů) do Souborného katalogu CASLIN, který vytváří Národní knihovna ČR.
(Kroměřížský zpravodaj, č. 2, 2007)

LOKET (3200 obyv., okres Sokolov) • Místní knihovna v Lokti se v r. 2007 přestěhuje do prostor Galerie na radnici, která zaniká. Z muzea knižní vazby tak zbude pouze malá expozice v knihovně.
(Sokolovský deník, 28. 2. 2007)

ZÁKLADNÍ KAMENY

6. část

NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR aneb Národ sobě II

> text JAROSLAV ČÍSAŘ

KÁMEN ŠESTÝ

/ Přírodovědecká fakulta UK
– Středisko vědeckých informací
a Ústav geochemie, mineralogie
a nerostných zdrojů

Mezi posledními dárci základních kamenů pro novou budovu Národní knihovny ČR byla Alena Balvinová, vedoucí Střediska vědeckých informací, které zastřešuje devět oborových knihoven Přírodovědecké fakulty UK. Trefně anglické rčení „last but not least“ platilo i zde. Paní Balvinová nejen zastupovala fakultní knihovny a Ústav geochemie, mineralogie a nerostných zdrojů, ale rovněž předávala cizokrajný kámen až z Madagaskaru. I Národní divadlo se může mezi svými základními kameny pochlubit jedním nečeského původu. V 19. století ho zaslali krajané z Chicaga. Do jejich rodné vlasti ale dorazil až později a také se usazoval až s několikaletným zpožděním.

Pozn:
Mikrografie
byly pořízeny
na gemolo-
gickém mikro-
skopu Olympus
se zvětšením
45x.

Ale vraťme se k Národní knihovně ČR. Z geologického hlediska je kámen darovaný společně knihovnami Přírodovědecké fakulty UK i jedním z jejich odborných pracovišť odrůda křemene – růženín. Byl nalezen v Ambatovitě jižně od vesnice Mandrosonoro v centrální části Madagaskaru. Růženín se na této lokalitě vyskytuje v lithných pegmatitech v masivní formě, to znamená, že netvoří krystaly. Místní obyvatelé ho těží ručně. Výhodou takového způsobu těžby je, že surovina nepopraská a je vhodná k dalšímu zpracování. Růženín, který se zásluhou Aleny Balvinové, Ireny Kolaříkové a jejich kolegů a kolegyní ocitne v základech Národní knihovny ČR, byl z Madagaskaru legálně vyvezen prostřednictvím jedné německé firmy, která se specializuje na dovoz minerálů.

Chemické složení růženínu je SiO₂. Růžovou barvu, podle které je i česky pojmenován, způsobují příměsi manganu a titanu. Z Madagaskaru pocházejí jedny z nejkvalitnějších růženínů na světě, které jsou velmi vhodné pro fazetové broušení do šperků. Vybroušené kameny jsou pak poloprůhledné až průsvitné, u některých se může vyskytovat i jemně fialový odstín, pro růženín velmi netypický. Vzácně je u madagaskarských růženínů pozorovatelný specifický optický jev zvaný asterismus. Jedná se o šesticípou světelnou hvězdu, která vzniká v důsledku přítomnosti jemné sítě minerálních uzávenin.

Růžové kameny včetně růženínů se na Madagaskaru již od nepaměti používají v tradiční medicíně k léčbě nej-
různějších nemocí a hlavně k dosažení dlouhověkosti. Alena Balvinová v zastoupení všech dárců proto zadoufala, aby takový malý symbol dlouhověkosti v podobě jednoho ze základních kamenů přinesl i nové budově knihovny mnoho prosperujících staletí.

(Poděkování za pomoc a spolupráci Aleně Balvinové a Ireně Kolaříkové.)
Příště: Středočeský kraj

Jan Bažant **Pražský Belvédér a severská renesance**

Publikace se podrobně zabývá historií vzniku, podobou a výzdobou pražského Belvédéru, stavby, jejíž výrazná podoba je jednou z hlavních pražských dominant a která je obestřena romantickou pověstí, že ji dal postavit český a uherský král a římský císař Ferdinand I. pro svou milovanou manželku Annu. Ve skutečnosti byl její význam především politický, a tomu odpovídá i promyšlená koncepce bohaté výzdoby. V kontextu evropských dějin umění má stavba mimořádný význam tím, že její architektura je jedním z prvních ohlasů italské renesance v západní Evropě. Obsahuje množství odkazů na antickou řeckou a římskou kulturu, ale je výjimečná také propojením se středoevropskou kulturní tradicí.

• 382 str., 550 Kč

Rudolf Höbš **Velitelem v Osvětimi /Autobiografické zápisky/**

Autobiografické zápisky velitele vyhlazovacího koncentračního tábora v Osvětimi Rudolfa Höbše jsou psychologickým dokumentem exemplárního historického významu. Odkrývají pozadí rozvratu morálních a duchovních hodnot, kterému v Hitlerově a Himmlerově Německu podléhal bezpočet ctížádostivých lidí oddaných význačným režim. Tyto paměti psané po válce v polském vězení jsou poučné i z obecnějšího hlediska, neboť vypovídají mnohé o ustrojení fanatického služebníka kteréhokoli totalitního režimu; na významu kromě toho nabývají právě v době, kdy se v Evropě šíří popírání holocaustu a bují extremistické organizace. Předmluvu k českému vydání napsal Ivan Klíma.

• 270 str., 295 Kč

Marie Rakušanová a kolektiv **Křičte ústa /Předpoklady expresionismu/**

Velká obrazová celobarevná publikace (zastupující zároveň katalog k výstavě), věnovaná expresivním tendencím v českém výtvarném umění přelomu 19. a 20. století, nabízí zcela nový pohled na fenomén expresionismu v českém moderním umění. V minulosti byl expresionismus jako umělecko-historická kategorie některými teoretiky relativizován či dezinterpretován jako pojem zahrnující širokou škálu uměleckých projevů roztroušených neomezeně v čase, případně spojovaných výhradně s tvorbou představitelů expresionistické skupiny Osma, založené v roce 1907. Právě podobné názory se pokouší publikace Křičte ústa! vyvracet, když zcela zřetelné rysy expresivity nachází v podstatné části tvorby generace 90. let, ale i u umělců starších, jako byli

např. Maxmilián Pirner či Hanuš Schwaiger. Záměrem publikace není však vnutit expresionismu nové pevné kontury jakési umělecko-historické škatulky naplněné konkrétními jmény a uměleckými díly. Cílem je zjistit, jak se kontury expresionismu rodily, které osobnosti a která díla vytvořily předpoklady k jejich načrtnutí. • 442 str., 1695 Kč

Lubomír Boháč **Jak to nebylo**

Autorova studie je založena na kritické analýze publikace Jana Havla (1998), která je jakýmsi volným přepisem průběhu obnoveného vyšetřování Masarykovy smrti v letech 1993–1995, navazující na šetření této kauzy v letech 1948 a 1968–69. Autor na základě rozboru dokumentačního materiálu, který publikoval k danému tématu Havel, a nové analýzy rozsáhlého spisového materiálu všech etap vyšetřování odmítá nejen nevěrohodné závěry prvních dvou etap, ale také výsledky třetího pokusu o objasnění této tragické události. Prokazuje, že výsledek všech tří etap šetření je jen formálně odlišný, ať už hovoří o sebevraždě, nešťastné náhodě či nevylučuje násilný čin.

Ve všech případech bylo vlastním úkolem šetření prokázat předem stanovené verze, které byly odvozeny od politické či společenské objednávky. Kniha je doplněna obrazovou přílohou, která přináší některé unikátní, dosud nepublikované fotografie. • 320 str., 359 Kč

Daniela Thomase **Helsinský efekt /Mezinárodní zásady, lidská práva a zánik komunismu/**

Kniha Helsinský efekt Daniela Thomase je jako celek velmi srozumitelná, napsaná s hlubokou znalostí věcí a rozhledem po celém komplexu helsinské problematiky. Přehledně, ale současně všestranně osvětluje cestu, na jejímž konci byl Závěrečný akt, jemuž vědovala „Deklarace principů, jimiž se řídí vztahy mezi zúčastněnými státy“. Kniha velmi přesně pojmenovává onen přelom v dějinách mezinárodní diplomacie, který představovaly Helsinky tím, že učinily záležitosti vnitřního uspořádání států, které se do té doby těšily výsadě nevměšování, legitimním diplomatickým tématem. • 322 str., 345 Kč

ACADEMIA

nakladatelství AV ČR,
Vodičkova 40, 110 00 Praha 1

Knihy si můžete objednat na telefonním čísle 296 780 510, písemně na adrese Academia – expedice, Rozvojová 135, 165 02 Praha 6 - Suchbátka nebo prostřednictvím e-mailu: expedice@academia.cz. Skladovanou produkci naleznete na www.academia.cz

VEŘEJNÝM KNIHOVNÁM POSKYTUJEME 10 % RABAT.